ΕΣΤΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

1886

[ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ—ΙΟΥΝΙΟΣ]

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡ. 5—ΔΕΔΕΜΕΝΟΣ ΔΡ. 8

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μητροπόλιτη
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

ΑΘΗΝΗΣΙ
Γ. ΚΑΣΔΟΝΗΣ, ΕΚΔΟΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Γραφεῖον τῆς Ἑστίας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.
1886

Ἀριθ. 531 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΑ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΑ' | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι δρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἰσχύει ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32. | 2 Μαρτίου 1886

ΚΟΛΟΜΒΑ

Διήγημα Προσπέρου Μεριμέ.

(Μετάφρασις Ν. Γ. Π.)

(Συνέχεια, βλ. σ. 118).

Ὁ Ὄρσο καὶ ὁ νομάρχης ἔμειναν ἐπὶ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας σιγῶντες, ἑκάτερος εἰς μίαν γωνίαν τῆς αἰθούσης· ἡ δὲ Κολόμβα, ἧς ἡ ὄψις ἐμαρτύρει ὁπόσον ὑπερηφανεύετο ἐπὶ τῷ θριάμβῳ της, ἐκύτταζε ποτὲ μὲν τοῦτον, ποτὲ δ' ἐκεῖνον, στηριζομένη εἰς τὸ τουφέκιον, δι' οὗ ἐπετεύχθη ἡ νίκη.

«Τί τόπος εἶναι αὐτός! Τί τόπος! ἀνεφώνησε τέλος ὁ νομάρχης, ἐγερθεὶς βιαίως. Κύριε Δέλλα Ῥέββια, ἐσφάλατε. Σᾶς ζητῶ νὰ μοὶ δώσητε τὸν λόγον τῆς τιμῆς σας, ὅτι δὲν θὰ μετέλθητε βίαν καὶ θὰ ἀναμείνητε τὴν ἀπόφασιν τῆς δικαιοσύνης περὶ τῆς κατηραμένης αὐτῆς ὑποθέσεως.

— Μάλιστα, κύριε νομάρχα, ἔσφαλα κτυπήσας τὸν ἄχρεῖον ἐκεῖνον· ἀλλ' ἐπὶ τέλους τὸν ἐκτύπησα, καὶ δὲν δύναμαι νὰ ἀρνηθῶ εἰς αὐτὸν τὴν ἱκανοποίησιν, τὴν ὁποίαν μοῦ ἐζήτησεν.

— Αἴ! ὄχι! αὐτὸς δὲν θέλει νὰ μονομαχήσῃ μαζί σας!... ἀλλ' ἂν σᾶς δολοφονήσῃ... Τοῦ ἐδώκατε πρὸς τοῦτο ἀφορμήν, καὶ πλέον τοῦ δέοντος.

— Θὰ φυλαχθῶμεν, εἶπεν ἡ Κολόμβα.

— Ὁ Ὀρλανδούτσιο μοῦ φαίνεται γενναῖος, εἶπεν ὁ Ὄρσο, καὶ ἔχω καλλιτέραν γνώμην περὶ αὐτοῦ, κύριε νομάρχα. Ἐβιάσθη νὰ σύρῃ τὸ ἐγχειρίδιόν του, ἀλλὰ καὶ ἐγὼ ἂν ἤμην εἰς τὴν θέσιν του ἴσως θὰ ἔκαμνα τὸ ἴδιον. Καὶ εἶμαι εὐτυχὴς διότι ἡ ἀδελφή μου δὲν ἔχει ἀδύνατον τὴν χεῖρα, ὡς τὰ γυναικάρια τοῦ συρμοῦ.

— Δὲν θὰ μονομαχήσητε! ἀνεφώνησεν ὁ νομάρχης· σᾶς τὸ ἀπαγορεύω!

— Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σας εἴπω, κύριε, ὅτι προκειμένου περὶ ζητημάτων τιμῆς μόνην ἐξουσίαν ἀναγνωρίζω τὴν ἐξουσίαν τῆς συνειδήσεώς μου καὶ οὐδεμίαν ἄλλην.

— Δὲν θὰ μονομαχήσητε, σᾶς λέγω!

— Δύνασθε νὰ διατάξητε τὴν σύλληψίν μου, κύριε... δηλαδὴ ἂν μείνω νὰ μὲ συλλάβουν. Ἀλλὰ καὶ τούτου γενομένου, μόνον ἀναβολὴν θὰ καταρθώσητε πράξεως ἀπαραιτήτου πλέον. Ὑμεῖς γινώσκετε, κύριε νομάρχα, ὁπόσον ἐπιτακτικὰ εἶναι τὰ ὑπὸ τῆς τιμῆς ἐπιβαλλόμενα καθήκοντα, καὶ κατανοεῖτε ὅτι ἄλλως δὲν γίνεται.

— Ἂν συλλάβητε τὸν ἀδελφόν μου, προσέθηκεν ἡ Κολόμβα, τὸ ἥμισυ τοῦ χωρίου θὰ κηρυχθῇ ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ θὰ ἀκούσωμεν ἀρκετοὺς πυροβολισμούς.

— Σᾶς τὸ λέγω ἐκ τῶν προτέρων, κύριε, εἶπεν ὁ Ὄρσο, καὶ σᾶς παρακαλῶ θερμῶς νὰ μὴ ὑπολάβητε ὅτι εἶναι κενὸς κομπασμός. Σᾶς λέγω, ὅτι ἂν ὁ κ. Βαρρικίνη κάμῃ κατάχρησιν τῆς ἐξουσίας του ὡς δημάρχου καὶ ἐπιχειρήσῃ νὰ μὲ συλλάβῃ, θὰ ἀντιστῶ.

— Ἀπὸ τῆς σήμερον, εἶπεν ὁ νομάρχης, ὁ κ. Βαρρικίνη ἀπαλλάσσεται προσωρινῶς τῶν καθηκόντων του.... Θὰ κληθῇ εἰς ἀπολογίαν· ἐλπίζω ὅτι θὰ δικαιολογηθῇ... Νὰ σᾶς εἰπῶ, κύριε, αἰσθάνομαι συμπάθειαν πρὸς ὑμᾶς. Ὅ,τι σᾶς ζητῶ εἶναι ἐλάχιστον· μείνατε ἥσυχος ἐν τῇ οἰκίᾳ σας μέχρι τῆς ἐπανόδου μου ἐκ τοῦ Κόρτε. Ἡ ἀπουσία μου θὰ διαρκέσῃ τὸ πολὺ τρεῖς ἡμέρας. Θὰ ἐπανέλθω μετὰ τοῦ εἰσαγγελέως καὶ τότε θὰ διευκρινήσωμεν ἐντελῶς τὴν λυπηρὰν αὐτὴν ὑπόθεσιν. Μοὶ ὑπόσχεσθε ὅτι ἕως τότε δὲν θὰ προβῆτε εἰς κἀνὲν ἐχθρικὸν κίνημα;

— Δὲν δύναμαι νὰ τὸ ὑποσχεθῶ, κύριε, ἐπειδὴ νομίζω ὅτι ὁ Ὀρλανδούτσιο θὰ μὲ προκαλέσῃ εἰς μονομαχίαν.

— Καὶ πῶς! κύριε Δέλλα Ῥέββια, σεῖς, ἀξιωματικὸς τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, θὰ δεχθῆτε νὰ μονομαχήσετε πρὸς ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον ὑποπτεύεσθε ὡς πλαστογράφον;

— Τὸν ἐκτύπησα, κύριε.

— Ἀλλ' ἂν ἠθέλατε κτυπήσῃ δεσμώτην τῶν κατέργων καὶ ἐκεῖνος σᾶς ἐζήτει ἱκανοποίησιν, θὰ ἐμονομαχεῖτε λοιπὸν καὶ πρὸς αὐτόν; Ἐλᾶτε δά, κύριε Ὄρσο! Ἂς εἶναι ὅμως! σᾶς ζητῶ ἀκόμη ὀλιγώτερον· νὰ μὴ προκαλέσητε σεῖς τὸν Ὀρλανδούτσιο.... Σᾶς ἐπιτρέπω νὰ μονομαχήσητε ἂν ἐκεῖνος τὸ ζητήσῃ.

— Θὰ τὸ ζητήσῃ, δὲν ἀμφιβάλλω ποσῶς. Σᾶς ὑπόσχομαι ὅμως νὰ μὴ τῷ δώσω καὶ ἄλλα βάπίσματα, ὅπως τὸν βιάσω νὰ μονομαχήσῃ.

— Τί τόπος εἶναι αὐτός! ἐπαναλάμβανεν ὁ

νομάρχης, περιπατῶν μὲ βήματα μεγάλα· πότε, πότε νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν Γαλλίαν!

— Κύριε νομάρχα, εἶπεν ἡ Κολόμβα προσηνέστατα, ἡ ὥρα παρῆλθε· θὰ μᾶς κάμητε τὴν τιμὴν νὰ προγευματίσητε ἐδῶ; »

Ὁ νομάρχης δὲν ἠδυνήθη νὰ μὴ μειδιάσῃ. « Ἔμεινα, εἶπεν, ἐδῶ περισσότερον ἀφ' ὅσον ἔπρεπε... ἴσως μάλιστα μὲ ὑπολάβωσιν, ὡς μεροληπτοῦντα... Καὶ ἐκεῖνος ὁ κατηραμένος θεμέλιος λίθος!... Πρέπει νὰ ἀπέλθω... Δεσποσύνη Δέλλα Ῥέββια... πόσα δεινὰ θὰ ἐπέλθωσιν ἴσως ἐξ ὅσων σήμερον ἐπράξατε!

— Τοὐλάχιστον, κύριε νομάρχα, θὰ δικαιώσητε τὴν ἀδελφήν μου, πιστεύοντες ὅτι αἱ πεποιθήσεις αὐτῆς εἶναι ἀκλόνητοι· καὶ τώρα εἶμαι βέβαιος ὅτι καὶ ὑμεῖς δὲν θεωρεῖτε αὐτὰς ἀβασίμους.

— Χαίρετε, κύριε, εἶπεν ὁ νομάρχης, χαιρετίζων αὐτὸν διὰ τῆς χειρός. Μάθετε ὅτι θὰ διατάξω τὸν ἐνωμοτάρχην τῆς χωροφυλακῆς νὰ προσέχῃ εἰς ὅλα τὰ διαβήματά σας. »

Ἀπελθόντος τοῦ νομάρχου: « Ὄρσο, εἶπεν ἡ Κολόμβα, εὑρισκόμεθα εἰς τὴν Κορσικήν. Ὁ Ὀρλανδούτσιο δὲν εἰξεύρει τί θὰ εἰπῇ μονομαχία, καὶ ἔπειτα αὐτὸς ὁ ἀχρεῖος δὲν πρέπει νὰ ἀποθάνῃ ἐκ τοῦ θανάτου, ὁ ὁποῖος ἁρμόζει εἰς τοὺς γενναίους ἄνδρας.

—Κολόμβα, ἀγαπητή μου ἀδελφή, εἶσαι ἀνδρεία γυνή. Μεγάλην σοὶ ὀφείλω εὐγνωμοσύνην, διότι μὲ ἔσωσες ἀπὸ καλὸν μαχαίρωμα. Δός μου τὸ χεράκι σου νὰ τὸ φιλήσω· ἀλλά, νὰ σοῦ εἰπῶ, ἄφες με νὰ κάμω ἐκεῖνο, ὁποῦ εἰξεύρω. Εἶναι μερικὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα σὺ δὲν ἐννοεῖς. Βάλε νὰ φάγωμεν· καὶ ἅμα κινήσῃ νὰ φύγῃ ὁ νομάρχης, φώναξε νὰ ἔλθῃ ἐδῶ ἡ μικρὴ Χιλίνα, ἡ ὁποία φαίνεται ἐκτελεῖ θαυμάσια ὅσας παραγγελίας τῆς δίδουν. Θὰ τὴν χρειασθῶ διὰ νὰ στείλω μὲ αὐτὴν μίαν ἐπιστολήν. »

Ἐν ᾧ ἡ Κολόμβα ἡτοίμαζε τὰ τοῦ προγεύματος, ὁ Ὄρσο ἀνέβη εἰς τὸ δωμάτιόν του καὶ ἔγραψε τὸ ἑπόμενον γράμμα.

« Θὰ βιάζεσθε βεβαίως νὰ μονομαχήσωμεν· καὶ ἐγὼ ἐπίσης. Αὔριον τὸ πρωὶ δυνάμεθα νὰ συναντηθῶμεν, κατὰ τὰς ἕξ, εἰς τὴν κοιλάδα τῆς Ἀκουαβίβας. Ἐπειδὴ εἶμαι ἄριστος σκοπευτὴς διὰ τοῦ πιστολίου, δὲν σᾶς προτείνω τὸ ὅπλον τοῦτο. Ἔμαθα ὅτι μεταχειρίζεσθε καλῶς τὸ τουφέκιον· ἂς λάβῃ λοιπὸν καθεὶς ἐξ ἡμῶν ἓν δίκαννον. Θὰ ἔλθω μεθ' ἑνὸς τῶν συγχωρίων ἡμῶν. Ἂν θέλῃ νὰ σᾶς συνοδεύσῃ ὁ ἀδελφός σας, παραλάβετε καὶ δεύτερον μάρτυρα καὶ εἰδοποιήσατέ με περὶ τούτου. Μόνον ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ ἔχω καὶ ἐγὼ δύο μάρτυρας.

«ΟΡΣΟ ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΔΕΛΛΑ ΡΕΒΒΙΑ.»

Ὁ νομάρχης, παραμείνας ἐπὶ μίαν ὥραν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ δημαρχικοῦ παρέδρου, καὶ εἶτα ἐπὶ βραχύτατον χρόνον ἐν τῇ τῶν Βαρρικίνη, ἀνεχώρησεν εἰς Κόρτε, συνοδευόμενος ὑφ' ἑνὸς μόνον χωροφύλακος. Ἐν τέταρτον τῆς ὥρας μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ ἡ Χιλίνα ἐκόμισε τὴν ἀνωτέρω ἐπιστολὴν καὶ ἐνεχείρισεν αὐτὴν εἰς τὸν Ὀρλανδούτσιο.

Ἡ ἀπάντησις ἐβράδυνε, μόλις περὶ τὴν ἑσπέραν ληφθεῖσα. Ἦτο δ' ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τοῦ δημάρχου, ὁ ὁποῖος ἀνήγγελλεν εἰς τὸν Ὄρσον ὅτι θὰ ὑποβάλῃ εἰς τὴν εἰσαγγελίαν τὴν πρὸς τὸν υἱόν του ἀπειλητικὴν ἐπιστολήν. « Ἐνισχυόμενος ὑπὸ τῆς συνειδήσεώς μου, προσετίθει ἐν τέλει, θὰ ἀναμείνω τὴν ἐτυμηγορίαν τῆς δικαιοσύνης περὶ τῶν συκοφαντιῶν σας. »

Ἐν τῷ μεταξὺ πέντε ἢ ἕξ ποιμένες, κληθέντες ὑπὸ τῆς Κολόμβας, ἔφθασαν ὅπως φρουρήσωσι τὸν πύργον τῶν Δέλλα Ῥέββια. Εἰ καὶ ἄκοντος τοῦ Ὄρσο, ἐχαρακώθησαν τὰ πρὸς τὴν πλατεῖαν παράθυρα, καθ' ὅλην δὲ τὴν ἑσπέραν ἤρχοντο πολλοὶ τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου δηλοῦντες, ὅτι ἦσαν πρόθυμοι νὰ συμπολεμήσωσιν. Ἔλαβε μάλιστα ὁ Ὄρσο καὶ ἐπιστολὴν τοῦ θεολόγου φυγοποίνου, δ' ἧς ὑπέσχετο οὗτος αὐτῷ ὅτι μετὰ τοῦ Βραντολάτσο ἐσκόπουν νὰ παρέμβωσιν, ἂν ὁ δήμαρχος ἤθελε ζητήσῃ τὴν συνδρομὴν τῆς χωροφυλακῆς. Ἡ ἐπιστολὴ περιεῖχε καὶ τὸ ἑπόμενον ὑστερόγραφον· «Μοὶ ἐπιτρέπετε νὰ σᾶς ἐρωτήσω τί φρονεῖ ὁ κύριος νομάρχης περὶ τῆς ἐξαιρέτου ἀγωγῆς, τὴν ὁποίαν παρέχει ὁ φίλος μου εἰς τὸν σκύλον του Μπροῦσκον; Μετὰ τὴν Χιλίναν, δὲν γνωρίζω μαθητὴν εὐπειθέστερον καὶ τοσαῦτα ἔχοντα προσόντα.»

ΙΓ'

Ἡ ἑπαύριον παρῆλθε, χωρὶς νὰ γείνῃ σύγκρουσις· ἑκατέρωθεν εἶχον παρασκευασθῆ εἰς ἄμυναν. Ὁ Ὄρσο δὲν ἐξῆλθε τῆς οἰκίας του καὶ ἡ θύρα τῶν Βαρρικίνη ἔμενε διαρκῶς κεκλεισμένη. Οἱ ἐν Πετρανέρᾳ σταθμεύοντες πέντε χωροφύλακες περιεπάτουν ἐν τῇ πλατείᾳ ἢ ἐν τοῖς πέριξ τοῦ χωρίου, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ ὁ ἀγροφύλαξ, ὁ μόνος ἀντιπρόσωπος τῆς δημοτικῆς ἀστυνομίας. Ὁ δημαρχικὸς πάρεδρος ἐφόρει καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν τὴν ζώνην, τὸ ἔμβλημα τῆς ἀρχῆς· ἀλλὰ πλὴν τῶν χαρακωμάτων τῶν παραθύρων ἐν ταῖς δυσὶν ἐχθρικαῖς οἰκίαις, οὐδὲν ἐφαίνετο τὸ μαρτυροῦν, ὅτι ἐπῆλθεν ἡ ῥῆξις. Καὶ μόνον Κορσικανὸς ἠδύνατο νὰ παρατηρήσῃ, ὅτι ἐν τῇ πλατείᾳ ὑπὸ τὴν δρῦν περιεφέροντο γυναῖκες καὶ οὐδεὶς ἀνήρ.

Κατὰ τὴν ὥραν τοῦ δείπνου ἡ Κολόμβα ἔδειξε περιχαρὴς εἰς τὸν ἀδελφόν της τὴν ἑπομένην ἐπιστολὴν τῆς μιᾶς Νέβιλ, ἣν πρὸ ὀλίγου ἔλαβεν.

« Ἀγαπητή μοι Κολόμβα, σφόδρα ἐχάρην μαθοῦσα ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ ἀδελφοῦ σας, ὅτι αἱ

ὑμέτεραι ἔχθραι ἐξέλιπον. Δέχθητε τὰ συγχαρητήριά μου. Ὁ πατήρ μου δὲν δύναται νὰ ὑποφέρῃ πλέον τὸ Αἰάκειον, ἀφ' ὅτου δὲν ἔχει πλησίον του τὸν ἀδελφόν σας, ὅπως συνομιλῇ περὶ πολέμων καὶ κυνηγῆ μετ' αὐτοῦ. Ἀναχωροῦμεν σήμερον καὶ θὰ διανυκτερεύσωμεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς συγγενοῦς σας, πρὸς τὴν ὁποίαν ἔχομεν συστατικὴν ἐπιστολήν. Μεθαύριον περὶ τὴν ἑνδεκάτην θὰ ἔλθω νὰ δοκιμάσω τὸ ἀνθότυρον ἐκεῖνο τῶν βουνῶν, τὸ ὁποῖον, ὡς διισχυρίζεσθε, εἶναι ἀσυγκρίτως ἐκλεκτότερον ἀπὸ τὸ ἀνθότυρον τῆς πόλεως.

« Χαίρετε, ἀγαπητὴ Κολόμβα.–Ἡ φίλη σας,

« ΛΥΔΙΑ ΝΕΒΙΛ. »

« Λοιπὸν δὲν ἔλαβε τὴν δευτέραν ἐπιστολήν μου; ἀνεφώνησεν ὁ Ὄρσο.

— Βλέπετε ἐκ τῆς χρονολογίας τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς, ὅτι ἡ δεσποσύνη Λυδία θὰ ἦτο καθ' ὁδόν, ὅτε ἔφθασεν ἡ ἰδική σας εἰς Αἰάκειον. Τῆς ἐγράφετε λοιπὸν νὰ μὴ ἔλθωσι;

— Τῆς ἔγραφα, ὅτι εὑρισκόμεθα ἐν καταστάσει πολιορκίας. Καὶ ὅπως τώρα εἴμεθα, μοῦ φαίνεται, ὅτι δὲν ἠμποροῦμεν νὰ κάμνωμεν καὶ ὑποδοχάς.

— Μπᾶ! αὐτοὶ οἱ Ἄγγλοι εἶναι ἄνθρωποι ἀλλόκοτοι. Τὴν τελευταίαν νύκτα, ὅπου ἐκοιμήθην εἰς τὸν κοιτῶνά της, μοῦ ἔλεγε πῶς θὰ λυπηθῇ κατάκαρδα, ἂν φύγῃ ἀπὸ τὴν Κορσικήν, χωρὶς νὰ ἴδῃ κάμμίαν καλὴν Κορσικανικὴν ἐκδίκησιν. Ἂν ἠθέλατε, Ὄρσο, ἠδυνάμεθα νὰ τῆς δείξωμεν τὸ θέαμα ἐφόδου εἰς τὴν οἰκίαν τῶν ἐχθρῶν μας.

— Εἰξεύρεις, Κολόμβα, εἶπεν ὁ Ὄρσο, ὅτι ἡ φύσις ἔκαμε κακὰ νὰ σὲ πλάσῃ γυναῖκα; Θὰ ἦσο ἀξιόλογος στρατιωτικός.

—Πιθανόν. Ὅπως δήποτε ὅς ὑπάγω νὰ ἑτοιμάσω τὸ ἀνθότυρον.

— Εἶναι περιττόν. Πρέπει νὰ στείλωμεν κανένα διὰ νὰ τοὺς εἰδοποιήσῃ καὶ ἐμποδίσῃ τὴν ἀναχώρησίν των.

— Τί; νὰ στείλωμεν πεζοδρόμον μὲ αὐτὸν τὸν καιρόν, διὰ νὰ πνιγῇ εἰς κανὲν ποτάμι μαζὶ μὲ τὸ γράμμα;... Πόσον λυποῦμαι τοὺς δυστυχεῖς τοὺς φυγοδίκους μὲ αὐτὴν τὴν κακοκαιρία! Τὸ εὐτύχημα εἶναι, ὅτι ἔχουν καλαῖς κάπαις. [1] ... Εἰξεύρετε τί νὰ κάμωμεν, Ὄρσο; Ἂν καλλιτερεύσῃ ὁ καιρός, νὰ ὑπάγετε σεῖς αὔριον πολὺ πρωὶ· θὰ φθάσητε εἰς τῆς συγγενοῦς μας προτοῦ νὰ ξεκινήσουν οἱ φίλοι σας. Τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι δύσκολον, ἐπειδὴ ἡ μὶς Λυδία ἀργεῖ πάντοτε νὰ ἐξυπνήσῃ. Θὰ τοὺς εἰπῆτε τί συνέβη ἐδῶ, καὶ ἂν ἐπιμένουν νὰ ἔλθωσι, τότε θὰ τοὺς δεχθῶμεν μετὰ πολλῆς χαρᾶς. »

Ὁ Ὄρσο ἐνέκρινε τὴν γνώμην ταύτην· μετὰ βραχεῖαν δὲ σιωπήν·

[1] Piloni, χλαῖναι ἐκ χονδροῦ ἐριούχου, ἔχουσαι κορδύλην.

« Ἴσως νομίζεις, Ὄρσο, εἶπεν ἡ Κολόμβα, ὅτι ἐχωράτευα ὅτε σοῦ ἔλεγα νὰ κάμωμεν ἔφοδον εἰς τὴν οἰκίαν τῶν Βαρρικίνη. Εἰξεύρεις ὅμως ὅτι εἴμεθα δυνατώτεροι, διπλάσιοι τοὐλάχιστον ἀπὸ αὐτούς; Ἀφ' ὅτου ὁ νομάρχης ἔπαυσε προσωρινῶς τὸν δήμαρχον, ὅλοι ἐδῶ ἦλθαν μὲ τὸ μέρος μας. Ἠμποροῦμεν νὰ τοὺς κάμωμεν κομμάτια· καὶ εἶναι εὔκολον νὰ εὕρωμεν ἀφορμάς. Ἂν μοῦ δώσετε τὴν ἄδειαν, ἠπηγαίνω ἐγὼ εἰς τὴν βρύσιν καὶ περιγελῶ τὰς γυναῖκάς των· αὐτοὶ θὰ ἔβγουν ἔξω... Ἴσως μάλιστα... διότι εἶναι τόσον ἄνανδροι! ἴσως μὲ πυροβολήσωσιν ἀπὸ τὰ παράθυρα· καὶ δὲν θὰ μ' ἐπιτύχωσιν. Ὁ σκοπός μας γίνεται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον· αὐτοὶ ἔκαμαν τὴν ἀρχήν. Τόσον τὸ χειρότερον δι' ὅσους τὴν πάθωσι· μέσα εἰς τὸ ἀνακάτωμα ποῦ νὰ εὑρεθῇ ποῖος ἐπυροβόλησε καὶ ποῖος ἐσκότωσε; Πιστεύσατε ὅτι σοῦ λέγει ἡ ἀδελφή σου, Ὄρσο· οἱ εἰσαγγελεῖς καὶ οἱ ἀνακριταί, ὅπου θὰ ἔλθουν, θὰ μουντζουρώσουν μόνον χαρτία καὶ λόγους ἀνωφελεῖς θὰ εἴπουν. Δὲν θὰ ἔβγῃ τίποτε ἀπὸ αὐτά. Ἡ γραῖα ἀλεποῦ θὰ εὕρῃ τρόπον νὰ τοὺς κάμῃ νὰ βλέπουν ἀστέρια τὸ μεσημέρι. Ἀ! ἂν δὲν ἔμπαινεν ἔμπρος εἰς τὸν Βικεντέλλον ὁ νομάρχης, θὰ εἴχαμεν ἕνα ὀλιγώτερον.»

Πάντα ταῦτα τὰ εἶπεν ἡ Κολόμβα μετὰ τῆς αὐτῆς ἀπαθείας, μεθ' ἧς πρὸ ὀλίγου ἔκαμνε λόγον περὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ ἀνθοτύρου.

Ὁ Ὄρσο ἐκύτταζεν ἔκπληκτος τὴν ἀδελφήν του, αἰσθανόμενος θαυμασμὸν οὐχὶ ἄμικτον φόβου.

«Καλή μου Κολόμβα, εἶπεν ἐγερθεὶς τῆς τραπέζης, φοβοῦμαι μήπως εἶσαι ὁ διάβολος ἐνσαρκωμένος, ἀλλὰ ἡσύχασε. Ἂν δὲν κατορθώσω νὰ στείλω εἰς τὴν κρεμάλαν τοὺς Βαρρικίνη, θὰ εὕρω τρόπον νὰ ἐπιτύχω ἀλλέως τὸν σκοπόν μου. Σφαῖρα ζεστὴ ἢ κρύο σίδερο. [1] Βλέπεις ὅτι δὲν ἐλησμόνησα τὰ Κορσικανικά!

— Τὸ γοργὸν καὶ χάριν ἔχει, εἶπεν ἡ Κολόμβα στενάξασα. Ποῖον ἄλογον θὰ καβαλλήσητε αὔριον, Ὄρσ' Ἀντώνη;

— Τὸ μαῦρον. Διατί μ' ἐρωτᾷς;

— Διὰ νὰ παραγγείλω νὰ τοῦ βάλουν κριθάρι».

Ὁ Ὄρσο ἀπεχώρησεν εἰς τὸν κοιτῶνά του, ἡ δὲ Κολόμβα, διατάξασα τὴν Σαβερίαν καὶ τοὺς βοσκοὺς νὰ κοιμηθῶσιν, ἔμεινε μόνη ἐν τῷ μαγειρείῳ, ὅπου ἡτοιμάζετο τὸ ἀνθότυρον. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἠκροάζετο, καὶ ἐφαίνετο ἀνυπομόνως περιμένουσα νὰ κατακλιθῇ ὁ ἀδελφός της. Ὅτε δὲ τέλος ὑπέθεσεν ὅτι ἐκοιμήθη, λαβοῦσα μάχαιραν καὶ βεβαιωθεῖσα ὅτι ἦτο κοπτερά, ἔβαλε τοὺς μικροὺς πόδας της εἰς χονδρὰ καὶ μεγάλα ὑποδήματα καὶ κατέβη ἀθορύβως εἰς τὸν κῆπον.

[1] Palla calda u farru freddu, συνήθης παροιμιώδης ἔκφρασις.

Μετὰ τοῦ κήπου, περιτετειχισμένου ὄντος, συνείχετο εὐρὺ γήπεδον, πεφραγμένον, ἐν ᾧ ἔθετον τοὺς ἵππους, διότι ἐν Κορσικῇ δὲν συνειθίζουσι νὰ ἔχωσι τοὺς ἵππους ἐν φάτνοις· ἀλλ' ἀπολύουσιν αὐτοὺς εἰς τοὺς ἀγρούς, καὶ τοὺς ἀφίνουσι νὰ εὑρίσκωσι μόνοι των τροφὴν καὶ καταφύγιον ἐν ὥρᾳ βροχῆς ἢ ψύχους.

Ἡ Κολόμβα, ἀνοίξασα μετὰ προσοχῆς τὴν θύραν τοῦ κήπου, εἰσῆλθεν εἰς τὸ πεφραγμένον γήπεδον, καὶ σιγαλὰ συρίζασα, προσείλκυσε πλησίον της τοὺς ἵππους, εἰς τοὺς ὁποίους συχνάκις παρέθετεν ἄρτον καὶ ἅλας. Ὅτε δὲ ἦλθεν ἐγγὺς καὶ ὁ μαῦρος ἵππος, ἥρπασε στιβαρῶς τὴν χαίτην αὐτοῦ καὶ τῷ ἔσχισε τὸ οὖς διὰ τῆς μαχαίρας. Ὁ ἵππος ἔκαμε τεράστιον ἅλμα καὶ ἐξέπεμψε τὸν ὀξὺν ἐκεῖνον χρεμετισμόν, τὸν συνήθη εἰς τὰ τοιαῦτα ζῷα, ὅταν αἰσθάνωνται δριμύτατον πόνον. Εὐχαριστηθεῖσα τότε ἡ Κολόμβα, ἐπανήρχετο εἰς τὸν κῆπον, ὅτε ὁ Ὄρσος ἀνοίξας τὸ παράθυρόν του ἐφώναξε: Ποῖος εἶναι; Ταὐτοχρόνως δὲ τὸν ἤκουσε γεμίζοντα τὸ ὅπλον του. Κατ' εὐτυχίαν της σκότος βαθὺ ἐπεσκίαζε τὴν θύραν τοῦ κήπου καὶ μεγάλη συκῆ τὴν ἀπέκρυπτεν ἐν μέρει. Μετὰ μικρὸν δέ, βλέπουσα ὅτι ὁ κοιτῶν τοῦ ἀδελφοῦ της πρὸς στιγμὴν ἐφωτίζετο καὶ πάλιν ἐβυθίζετο εἰς σκότος, συνεπέρανεν ὅτι προσεπάθει νὰ ἀνάψῃ τὴν λυχνίαν του. Ἔκλεισε τότε ἐν τάχει τὴν θύραν τοῦ κήπου καὶ βαδίζουσα πλησίον τοῦ τοίχου εἰς τρόπον ὥστε συγχεόμενον μετὰ τοῦ σκοτεινοῦ φυλλώματος τῶν ἀναδενδράδων νὰ μὴ διακρίνηται τὸ μέλαν φόρεμά της, ἐδυνήθη νὰ φθάσῃ εἰς τὸ μαγειρεῖον ὀλίγας στιγμὰς πρὸ τοῦ Ὄρσο.

« Τί τρέχει; τὸν ἠρώτησε.

— Μοῦ ἐφάνη, εἶπεν ὁ Ὄρσο, πῶς κάποιος ἄνοιξε τὴν θύραν τοῦ κήπου.

— Ἀδύνατον· θὰ ἐγαύγιζεν ὁ σκύλος. Ὅπως δήποτε ἂς ὑπάγωμεν νὰ ἴδωμεν.»

Ὁ Ὄρσο περιῆλθε τὸν κῆπον, καὶ ἀφ' οὗ ἐβεβαιώθη ὅτι ἡ ἔξω θύρα ἦτο καλῶς κεκλεισμένη, ἐντραπεὶς ὀλίγον διότι ἄνευ λόγου ἐφοβήθη, ἡτοιμάζετο νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν κοιτῶνά του.

« Μετὰ χαρᾶς βλέπω, ἀδελφέ μου, εἶπεν ἡ Κολόμβα, ὅτι προφυλάττεσαι, ὡς ἀπαιτεῖ ἡ θέσις μας.

— Εἰς σὲ τὸ ὀφείλω, ἀπεκρίθη ὁ Ὄρσο. Καλὴν νύκτα.»

Ἐγερθεὶς ὁ Ὄρσο κατὰ τὴν χραυγήν, ἡτοιμάζετο πρὸς ἀναχώρησιν. Ἡ ἐνδυμασία του ἐμαρτύρει ἐνταῦτῳ καὶ τὰς ἀξιώσεις ἐπὶ φιλοκαλίᾳ ἀνδρός, μέλλοντος νὰ παρουσιασθῇ εἰς κυρίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπιθυμεῖ νὰ φανῇ ἀρεστός, καὶ τὴν συνετὴν προφύλαξιν Κορσικανοῦ μελετῶντος ἐκδίκησιν. Ἐφόρει κυανὴν ρεδιγγόταν, στενῶς ἐσφιγμένην περὶ τὴν ὀσφύν, ὑπεράνω δ' αὐτῆς ἀορτῆρα ἐκ πρασίνου μεταξωτοῦ σειραδίου ὀπόθεν ἐξήρτητο μικρὰ ἐκ λευκοσιδήρου φυσιγγιοθήκη. Ἐν θυλακίῳ παρὰ τὴν πλευρὰν εἶχε τὸ ἐγχειρίδιόν του καὶ ἐν τῇ χειρὶ ἐκράτει τὸ ὡραῖον Μαντιώνειον τουφέκιον, πεπληρωμένον διὰ σφαιρῶν. Ἐν ᾧ ἔπινεν ἐν βίᾳ κυαθίσκον καφέ, ὃν τῷ ἔφερεν ἡ Κολόμβα, εἰς τῶν βοσκῶν ἐξῆλθεν, ἵνα ἐπισάξῃ καὶ χαλινώσῃ τὸν ἵππον. Ὁ Ὄρσο καὶ ἡ ἀδελφή του ἠκολούθησαν αὐτῷ κατὰ πόδα καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ περίφραγμα. Ὁ βοσκὸς ἐκράτησε τὸν ἵππον, ἀλλ' εὐθὺς ἀφῆκε νὰ πέσωσι καὶ ἐφίππιον καὶ χαλινοί, καὶ ἐφαίνετο ὑπὸ τρόμου πολλοῦ καταληφθείς, ὁ δὲ ἵππος, ἐνθυμούμενος τὴν πληγὴν τῆς παρελθούσης νυκτὸς καὶ φοβούμενος μὴ πάθῃ τὰ ἴδια καὶ πάλιν, ἐφριμάσσετο, ἐχρεμέτιζεν, ἐλάκτιζε καὶ ἔφερε τὸν κόσμον ἄνω κάτω.

« Ἔλα! κάμε γρήγορα! τῷ ἐφώναξεν ὁ Ὄρσο.

— Ἀ! Ὄρσ' Ἀντώνη! ἀ! Ὄρσ' Ἀντώνη! ἐκραύγαζεν ὁ βοσκός· ἄ, ποῦ νὰ πάρῃ ἡ ὀργή!» κλπ. καὶ ἄλλας ἀναριθμήτους προσέθετε βλασφημίας, ὧν αἱ πλεῖσται ἀδύνατον νὰ μεταφρασθῶσι.

— « Τί συνέβη λοιπόν; » ἠρώτησεν ἡ Κολόμβα.

Πάντες ἐπλησίασαν τότε πρὸς τὸν ἵππον καὶ ἰδόντες αὐτὸν αἱματόφυρτον καὶ ἠκρωτηριασμένον, ἐξέπεμψαν κραυγὰς ἐκπλήξεως καὶ ὀργῆς. Σημειωτέον ὅτι τὴν κολόβωσιν τοῦ ἵππου τοῦ ἐχθροῦ των οἱ Κορσικανοὶ θεωροῦσιν ὡς ἐκδίκησιν ἐνταῦτῳ καὶ ὕβριν καὶ ἀπειλὴν θανάσιμον. « Μόνον μὲ τουφεκιὰ καὶ μὲ τίποτε ἄλλο δὲν ξεπληρώνεται τέτοια προσβολή, » λέγουν. Καίτοι δ' ὁ Ὄρσος, ἐπὶ πολὺν χρόνον ζήσας μακρὰν τῆς πατρίδος του ὀλιγώτερον τῶν ἄλλων ἠσθάνετο τὴν βαρύτητα τῆς ὕβρεως, ὅμως ἂν κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν συνήντα κἀνένα βαρρικινικόν, πιθανῶς θὰ τὸν ἐξεδικεῖτο σκληρῶς διὰ τὴν προσβολήν, ἧς αὐτουργοὺς ὑπελάμβανε τοὺς ἐχθρούς του. « Ὦ τοὺς ἀνάνδρους καὶ ἀχρείους! ἀνεφώνησε. Νὰ βασανίζωσι ταλαίπωρον ζῷον, ἐν ᾧ ἐμὲ δὲν τολμῶσι νὰ ἴδωσι κατὰ πρόσωπον!

— Τί περιμένομεν; ἐκραύγασε παραφόρως ἡ Κολόμβα. Νὰ ἔρχωνται νὰ μᾶς προκαλοῦν, νὰ σφάζουν τὰ ἄλογά μας καὶ ἡμεῖς νὰ καθήμεθα μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια; Εἶσθε ἄνδρες;

— Ἐκδίκησιν! ἀπεκρίθησαν οἱ ποιμένες. Ἂς γυρίσωμεν τὸ ἄλογον εἰς τὸ χωριό, καὶ ἂς χυθῶμεν ἐπάνω εἰς τὸ σπίτι των!

— Εἶναι μία ἀποθήκη ἀχυροσκέπαστος κολλητὰ εἰς τὸν πύργον των, εἶπεν ὁ Πῶλο Γρίφος; εἰς μίαν στιγμὴν ἠμπορῶ νὰ τὴν κάμω στάκτην.» Ἄλλος ἦτο τῆς γνώμης νὰ φέρωσι τὰς κλίμακας τοῦ κωδωνοστασίου τῆς ἐκκλησίας· ἄλλος νὰ διαρρήξωσι τὰς θύρας τῆς οἰκίας τῶν Βαρρικίνη διά τινος δοκοῦ, εὑρισκομένης ἐν τῇ πλατείᾳ, ὅπως τεθῇ εἰς οἰκίαν τότε κτιζομένην. Ἐν μέσῳ

δὲ τῶν μανικῶν ἐκείνων φωνῶν ἠκούετο ἡ τῆς Κολόμβας, λεγούσης πρὸς τοὺς δορυφόρους της, ὅτι προτοῦ ν' ἀρχίσωσι τὸ ἔργον θὰ κεράσῃ ἕκαστον ἀνὰ ἓν ποτήριον ἀνηθίτου.

Δυστυχῶς, ἢ μᾶλλον εὐτυχῶς, τὸ ἀποτέλεσμα ὅπερ ἐνόμιζεν, ὅτι θὰ ἐπέφερεν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Ὄρσο ἡ σκληρότης αὐτῆς πρὸς τὸν δυστυχῆ ἵππον, δὲν ἦτο οἷον προσεδόκα. Οὐδαμῶς ἀμφέβαλλεν ὁ Ὄρσο, ὅτι ὁ βάρβαρος ἐκεῖνος ἀκρωτηριασμὸς τοῦ ἵππου ἦτο ἔργον ἑνὸς τῶν ἐχθρῶν του, ἰδίως δ' ὑπώπτευε τὸν Ὀρλανδούτσιον· ἀλλ' ἐφρόνει ὅτι ὁ νέος ἐκεῖνος προκληθεὶς καὶ βαπισθεὶς ὑπ' αὐτοῦ οὐδαμῶς ἀπέπλυνε τὴν ὕβριν σχίσας τὸ ὠτίον ἵππου. Τοὐναντίον διὰ τὴν τοιαύτην ποταπὴν καὶ γελοίαν ἐκδίκησιν περιεφρόνησε περισσότερον τοὺς ἀντιπάλους του καὶ ἐσκέφθη, ὅτι ἦσαν ὀρθότατα ὅσα ἔλεγεν ὁ νομάρχης, θεωρῶν τοιούτους ἀνθρώπους ἀναξίους νὰ μονομαχήσωσι πρὸς αὐτόν. Εὐθὺς δὲ ὡς κατώρθωσε νὰ ἀκουσθῇ ἡ φωνή του ἐδήλωσεν εἰς τοὺς ὁπαδούς του, μετὰ μεγίστης ἐκπλήξεως ἀκούσαντας τοῦτο, ὅτι ἔπρεπε νὰ παραιτήσωσι τὰ πολεμικά των σχέδια, καὶ ὅτι ἡ δικαιοσύνη, ἡ ὁποία ἐπρόκειτο μετ' ὀλίγον νὰ ἐπιληφθῇ τῆς ὑποθέσεως, θὰ ἐξεδίκει δεόντως τὸ οὖς τοῦ ἵππου. « Ἐγὼ μόνος ὁρίζω ἐδῶ, προσέθηκεν αὐστηρῶς, καὶ ἀπαιτῶ νὰ ὑπακούωσιν ὅλοι. Τὸν πρῶτον ὅστις θὰ τολμήσῃ νὰ ἀναφέρῃ τοῦ λοιποῦ φόνους καὶ ἐμπρησμούς, ἐγὼ ὁ ἴδιος θὰ τὸν σκοτώσω ἴσως. Ἐμπρός, ἂς μοῦ ἑτοιμάσωσι τὸ ψαρὸν ἄλογον.

— Πῶς, Ὄρσο, εἶπεν ἡ Κολόμβα, λαβοῦσα αὐτὸν κατὰ μόνας, ἀνέχεσαι τοιουτοτρόπως τὰς προσβολάς! Ἂν ἔζη ὁ πατήρ μας, οὐδέποτε οἱ Βαρρικίνη θὰ ἐτόλμων νὰ κολοβώσωσι ζῷον ἰδικόν μας.

— Σοῦ ὑπόσχομαι, ὅτι γρήγορα θὰ τὸ μετανοήσωσιν, ἀλλὰ πρέπει οἱ χωροφύλακες καὶ οἱ δεσμοφύλακες νὰ τιμωρήσωσι τοὺς ἀχρείους, οἱ ὁποῖοι μόνον εἰς ζῷα εἰξεύρουσι νὰ δεικνύωσι τὸ θάρρος των. Σοῦ εἶπα, περιμένω ἐκδίκησιν ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην... εἰδὲ μή... δὲν ἔχεις ἀνάγκην νὰ μοὶ ὑπενθυμίσῃς τίνος υἱὸς εἶμαι...

— Ὑπομονή! εἶπεν ἡ Κολόμβα στενάξασα.

— Νὰ εἰξεύρῃς, ἀδελφή μου, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ Ὄρσο, ὅτι ἂν κατὰ τὴν ἐπάνοδόν μου μάθω, ὅτι ἔγεινε κἀμμία ἐπίθεσις ἐναντίον τῶν Βαρρικίνη δὲν θὰ σοῦ τὸ συγχωρήσω ποτέ. » Ἔπειτα προσέθηκε προσηνῶς. « Δυνατόν, ἢ μᾶλλον πιθανώτατον, νὰ ἐπανέλθω μετὰ τοῦ συνταγματάρχου καὶ τῆς θυγατρός του· φρόντισε νὰ ἑτοιμασθῶσιν οἱ κοιτῶνές των, καὶ πρόγευμα καλόν, φρόντισον τέλος νὰ καταστήσῃς ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγώτερον δυσάρεστον τὴν διαμονήν των εἰς τὴν οἰκίαν μας. Εἶναι πολὺ καλή, Κολόμβα μου, ἡ γενναιότης, ἀλλὰ χρειάζεται πρὸς τούτοις αἱ γυναῖκες νὰ φροντίζωσι κἄπως καὶ διὰ τὰ οἰκιακά. Ἔλα, φίλησέ με, καὶ νὰ ἦσαι φρόνιμη. Βλέπω ἑτοίμασαν τὸν ψαρή.

— Ὄρσο, εἶπεν ἡ Κολόμβα, δὲν πρέπει νὰ φύγῃς μόνος.

— Δὲν ἔχω χρείαν κἀνενός, εἶπεν ὁ Ὄρσο, καὶ σοῦ ἐγγυῶμαι, ὅτι δὲν θὰ ἀφήσω ἐγὼ νὰ μοῦ κόψουν ταῦτά.

— Ὦ! ποτὲ δὲν θὰ σ' ἀφήσω νὰ φύγῃς μόνος ἐν ὥρᾳ πολέμου. Ἔ, σεῖς! Πῶλο Γρίφο! Γιάννη Φραντζῆ! Μέμμο! πάρετε τὰ τουφέκια σας καὶ σύρετε νὰ συντροφεύσετε τὸν ἀδελφόν μου.»

Μετὰ σφοδρὰν συζήτησιν, ὁ Ὄρσο ἠναγκάσθη νὰ δεχθῇ τὴν συνοδίαν. Ἐξέλεξε δ' ἐκ τῶν ποιμένων τοὺς μάλιστα θερμοκεφάλους, ἐκείνους οἵτινες ζωηρῶς παρώτρυνον νὰ ἀρχίσωσι τὸν πόλεμον· καὶ ἐπανκλαβὼν τὰς διαταγὰς πρὸς τὴν ἀδελφήν του καὶ τοὺς ἀπομένοντας ποιμένας, ἐξεκίνησεν, ἀκολουθήσας νῦν πλαγίαν τινὰ ὁδόν, ὅπως μὴ διέλθῃ ἔμπροσθεν τῆς οἰκίας τῶν Βαρρικίνη.

Εὑρίσκοντο ἤδη μακρὰν τῆς Πετρανέρας, ὁδοιποροῦντες δρομαίως, ὅτε ἐπὶ τοῦ πόρου βυακίου τινός, ἐμβάλλοντος εἰς ἓν ἕλος, ὁ γέρων Πῶλο Γρίφο εἶδε πολλοὺς χοίρους ἀνέτως κυλισμένους ἐν τῷ βορβόρῳ, καὶ ἀπολαύοντας ἐνταὐτῷ τὸ θάλπος τοῦ ἡλίου καὶ τὴν δρόσον τοῦ ὕδατος. Εὐθὺς δὲ σημαδεύσας τὸν μεγαλείτερον εἰς τὴν κεφαλὴν ἐπυροβόλησε καὶ τὸν ἐσκότωσεν. Οἱ λοιποὶ χοῖροι σηκωθέντες ἐτράπησαν εἰς φυγὴν μὲ καταπληκτικὴν ταχύτητα· καίτοι δὲ καὶ ὁ ἄλλος βοσκὸς ἐπυροβόλησε, δὲν ἐπέτυχε κἀνένα, σῷοι δὲ καὶ ἀβλαβεῖς κατέφυγον εἰς λάχμας, ὅπου δὲν ἐφαίνοντο πλέον.

« Ἀνόητοι! ἀνεφώνησεν ὁ Ὄρσο· τοὺς ἡμέρους χοίρους τοὺς ἐπήρατε δι' ἀγριοχοίρους!

— Ὄχι δά! Ὄρσ' Ἀντώνη, ἀπεκρίθη ὁ Πῶλο Γρίφο· ἡ στάνη εἶναι τοῦ δικηγόρου· τὸ ἐκάμαμε γιὰ νὰ μάθῃ νὰ σακατέβῃ ἄλλη φορὰ τὰ ἄλογα.

— Πῶς, ἀχρεῖοι! ἐκραύγασεν ὁ Ὄρσο ἔξαλλος· μιμεῖσθε τῶν ἐχθρῶν μας τὰς ἀτιμίας! Φύγετε ἀπ' ἐμπρός μου, ἄθλιοι! δὲν ἔχω ἀνάγκην ἀπὸ σᾶς. Μόνον χοίρους εἶσθε καλοὶ νὰ σκοτώνετε. Μάρτυς ὁ Θεός, ἂν τολμήσετε νὰ ἔλθετε μαζί μου σᾶς σπάζω τὸ κεφάλι!»

Οἱ δύο ποιμένες ἐκύτταξαν ἀλλήλους ἐκθαμβοι. Ὁ δὲ Ὄρσο πτερνίσας τὸν ἵππον, ἀπεμακρύνθη καλπάζων.

« Ὁρίστε τοῦ λόγου σου! εἶπεν ὁ Πῶλο Γρίφο· ὡραῖα μᾶς τὰ κατάφερε! Ἀγάπα, λέει, τοὺς ἀφεντάδες διὰ νὰ σὲ μεταχειρίζωνται ἀὰν σκύλο! Ὁ συνταγματάρχης ὁ πατέρας του τὰ ἔβαλε μαζί σου, γιατὶ μιὰ φορὰ ἐσημάδεψες νὰ σκοτώσῃς τὸν δικηγόρο... Τί ζωντόβολο, νὰ μὴ ῥήξῃς τὴν τουφεκιά!... Καὶ ὁ γιός... βλέπεις τί ἔκαμα γιὰ δαῦτον... κ' ἐκεῖνος λέει νὰ σοῦ σπά-

σῃ τὸ κεφάλι 'σὰν ἀδειανὴ κολοκύθα. Νά τί πράγματα μαθαίνουν 'ς τὴν ζινιτειά, Μέμμο!

—Ἀλήθεια. Καὶ ἂν μαθητευθῇ πῶς σὺ ἐσκότωσες τὸ γουρούνι, θὰ σὲ καταμηνύσουν καὶ ὁ Ὄρσ' Ἀντώνης δὲν θὰ θελήσῃ νὰ εἰπῇ ἕνα λόγο εἰς τοὺς δικαστάς, οὔτε τὸν δικηγόρον θὰ πληρώσῃ. Τὸ καλὸν εἶναι ποῦ δὲν σὲ εἶδε κἀνείς, καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Ἁγίας Ἀρνῆς δὲν φοβᾶσαι νὰ πάθῃς τίποτε.»

Μετὰ βραχεῖαν σύσκεψιν, οἱ δύο ποιμένες συνεπέραναν ὅτι τὸ φρονιμώτερον ἦτο νὰ βίψωσι τὸν χοῖρον εἴς τινα χαράδραν· καὶ τοῦτο ἔπραξαν παραχρῆμα, ἀφ' οὗ προηγουμένως, ἐννοεῖται, ἑκάτερος ἐπρομηθεύθη διὰ νὰ ψήσῃ εἰς τὴν ἐσχάραν ὀλίγα κομμάτια ἐκ τοῦ κρέατος τοῦ ἀθώου ἐκείνου θύματος τοῦ μίσους τῶν Δέλλα Ῥέββια καὶ τῶν Βαρρικίνη.

[Ἕπεται συνέχεια.]

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΠΑΡ ΕΛΛΗΣΙΝ
Γ'

1800-1821

Ὁ μαρκήσιος de Queux de Saint-Hilaire ἀντιγράψας τὸν Παρανίκαν, παρανοήσαντα τὸν Βερβιτσιώτην, τρίτην μὲν τὴν χρονολογικὴν σειράν, πρώτην δὲ τῆς περιόδου ταύτης ἑλληνικὴν ἐφημερίδα ἀνέγραψεν *Ἀστυκήν* τινα, ἧς χρόνον μὲν ἐκδόσεως ὥρισε τὸ 1802, τόπον δὲ τὴν Κέρκυραν.

Περὶ τῆς ἐφημερίδος ταύτης οὐδέ που ἄλλοθι ἐτύχομεν σημειώμά τι, ἅτε μηδαμῶς τοιαύτης τινὸς ἐφημερίδος ἐκδοθείσης ἑλληνιστί.

Τῷ 1802 ἱδρύθη ἐν Κερκύρᾳ ὑπὸ τοῦ Μαρίου Πιέρη καὶ τοῦ Α. Μουστοξύδου ἐφημερὶς ὑπὸ τὶν τίτλον *Gazzetta Urbana*, ἧς ἡ ἔκδοσις ἤρξατο κατὰ μάρτιον τοῦ ἔτους ἐκείνου, καὶ ἥτις, ἰταλιστὶ γραφομένη, ἦν μᾶλλον ἠθικὸν καὶ φιλολογικόν, ἢ πολιτικὸν φύλλον, καθ' ἃ πληροφορεῖ ἡμᾶς αὐτὸς ὁ Μάριος Πιέρης, ἐν τῇ αὐτοβιογραφίᾳ αὐτοῦ (τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ ἐκδόσεως τοῦ 1850 τ. Α. σ. 79.)

Ὁ κ. Π. Ἀάμπρος, καίπερ μὴ ἔχων ὑπ' ὄψει τὴν αὐτοβιογραφίαν ταύτην τοῦ Πιέρη, δὲν ἀπέστη τοῦ ἀληθοῦς ἐν τῷ ὁρισμῷ τῆς ἐποχῆς καθ'ἣν ἤρξατο ἡ τοῦ φύλλου τούτου ἔκδοσις, ἀλλ' ἐκ συνδυασμοῦ τῶν ἡμερομηνιῶν δύο φύλλων τῆς ἐφημερίδος ταύτης, ἅτινα ἠθύμοιρησε νὰ ἴδῃ, ὥρισεν ἀκριβῶς τὸν χρόνον τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς, γράψας ἐν τῇ ἱστορικῇ αὐτοῦ πραγματείᾳ «περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ προόδου τῆς τυπογραφίας ἐν Ἑλλάδι», ἣν διὰ τῆς *Χρυσαλλίδος* ἐδημοσίευσε, περὶ τῆς ἐφημερίδος ταύτης τάδε, «Gazzetta Urbana, Corfù. Nella stamparia di Corfù, con permissione. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο (1802) ἤρξατο ἑβδομαδιαίως ἐκδιδομένη ὑπὸ τὸν ἄνω τίτλον, ἐφημερίς, τῆς ὁποίας ἀγνοῶ πότε ἀκριβῶς ἐξεδόθη ὁ πρῶτος ἀριθμός. Ἂν ὅμως κρίνωμεν ἐκ δύο φύλλων, ἅπερ εἶδον, ἤτοι τῶν ἀριθμῶν VI καὶ XI, φερόντων ἡμερομηνίαν, τοῦ μὲν 19 ἀπριλίου, τοῦ δὲ 24 μαΐου, ὁ πρῶτος ἀριθμὸς πρέπει νὰ ἐδημοσιεύθη τὴν 15 μαρτίου. Ἡ ἐφημερὶς αὕτη ἠκολούθησεν ἐκδιδομένη καὶ κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος 1803».

Ἐκ τούτων κατάδηλον ὅτι οὐδαμῶς Ἑλληνικὴ ἐφημερὶς ὑπὸ τὸν τίτλον *Ἀστυκὴ* ἐδημοσιεύθη τῷ 1802, καὶ ὅτι ὁ Βερβιτσιώτης, γράφων ἐν τῇ *Πανδώρᾳ* (τόμ. Η' σ. 367), «εὑρίσκομεν τότε τὸν Πιέρην ἐπανελθόντα τὸ 1802 ἔτος εἰς Κέρκυραν μέλος εἴδους τινὸς ἀκαδημίας, ἐπονομαζομένης *ἑταιρία τῶν φιλων*, καὶ θεμελιωτὴν μετὰ τοῦ τότε δεκαπενταετοῦς Μουστοξύδου τῆς *Ἀστυκῆς Ἐφημερίδος*,» καὶ ὑπ' ὄψει ἔχων ἀναγνώστας Ἕλληνας, ἐξελλήνισε τὸ τῆς Gazzetta Urbana ὄνομα· ἐκ τούτου δὲ πλανηθεὶς ὁ κ. Μ. Παρανίκας ὑπέθετο ἐφημερίδα ἑλληνικὴν *Ἀστυκὴν* ὀνόματι, ἐκδιδομένην ἐν Κερκύρᾳ κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ παρόντος αἰῶνος, ἣν πλάνην καὶ τῷ Queux de St. Hilaire μετέδοτο. Ἐντούτοις ἂν τὰ περὶ *Ἀστυκῆς* προῆλθον ἐκ τῆς ἐξελληνίσεως τοῦ ὀνόματος τῆς *Gazzetta, Urbana* δὲν ἕπεται ἐκ τούτου ὅτι καὶ οὐδεμία ἑλληνικὴ ἐφημερὶς ἐξεδίδετο ἐν Κερκύρᾳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος, ἀφ' οὗ μάλιστα τὴν ὕπαρξιν τοιαύτης διδασκόμεθα ἐξ ἀσφαλῶν πηγῶν. Οὕτως ἐκ τῶν τῇ ιά αὐγούστου τοῦ 1812 ὑπὸ τοῦ Μ. Δ. Σχινᾶ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τὴν σύνταξιν Ἑρμοῦ τοῦ Λογίου ἐπισταλέντων, συνάγομεν ὅτι μετὰ τὴν *Ἐφημερίδα* τῶν Μαρκιδῶν ἐξεδόθη ἑτέρα ἐν Κερκύρᾳ, ἥτις ἦν πλήρης ἰταλισμῶν· ἰδοὺ ἐπὶ λέξει τί περὶ τούτου ὁ Σχινᾶς ἔγραφε, «μόλις πρὸ εἴκοσιν ἤδη ἐνιαυτῶν ἔλαβεν ἀρχήν, ἀλλὰ καὶ ἔπαυσε μετ' ὀλίγον νὰ ἐκδίδεται εἰς Βιένναν πολιτικὴ ἐφημερὶς εἰς γραικικὴν γλῶσσαν. Πρό τινος ἤδη καιροῦ ἐκδίδεται καὶ εἰς Κέρκυραν ἄλλη ὁμοία, γέμουσα ὅμως κατὰ δυστυχίαν ἀπὸ πολλοὺς ἰταλισμούς» (Ἑρμοῦ τοῦ Λογίου 1812 σελ. 375).

Σὺν τῇ ἐνάρξει τοῦ 1811 ἀνεφάνη ἐν Βιέννῃ «*Ἑρμῆς ὁ Λόγιος*, ἢ φιλολογικαὶ ἀγγελίαι ὑπὸ Ἀνθίμου Γαζῆ ἐκδιδόμεναι ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀουστρίας, ἐκ τῆς τυπογραφίας τοῦ Ἰωάνν. Βαρθολ. Τζβεκίου, πρῴην Βενδότου.»

Τὸ φιλολογικὸν τοῦτο περιοδικὸν ἐξεδίδετο δὶς τοῦ μηνός, καὶ συνεκροτεῖτο ἐκ δύο τυπογραφικῶν φύλλων εἰς 8, ἐτιμᾶτο δὲ γρ. 15 ἐτησίως ἢ $7\frac{1}{2}$ καθ' ἑξάμηνον.

Λαμβανομένου ὑπ' ὄψει ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν

ἐκείνην τὸ ἱσπανικὸν δίστυλον ἐτιμᾶτο γρ. τεσσάρων, ἡ ἐτήσιος τοῦ *Λογίου Ἑρμοῦ* συνδρομὴ ἀντιστοίχει πρὸς δίστ. 3 καὶ $75/_{00}$ ἤτοι πρὸς ν. ἀργ. δρ. 20.

Τὸν σκοπὸν τῆς ἐκδόσεως τοῦ φύλλου τούτου ἐνέφαινε μὲν τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους λόγιον, «πᾶσα τέχνη καὶ παιδεία τὸ προσλεῖπον βούλεται τῆς φύσεως ἀναπληροῦν καὶ τῆς ἀποστάσης φύσεως τὸ παρεφθαρμένον διορθοῦν» (Ἀριστ. πολιτ. ζ'), ὅπερ ἐν τῷ πρώτῳ αὐτοῦ ἀριθμῷ ἀνεγράφη, ἀνέπτυσε δὲ καὶ διεσαφήνιζεν ἡ *εἴδησις*, ἤτοι ἡ εἰσαγωγή, ἡ ἀντὶ προγράμματος ἐν τῷ πρώτῳ φύλλῳ τεθεῖσα, καὶ ἔχουσα ὧδε, «ἡ παροῦσα φιλολογικὴ ἐφημερὶς λαμβάνει ἤδη κατὰ πρῶτον ἀρχὴν διὰ προτροπῆς καὶ ἀναλωμάτων ἐν μέρει τῆς ἐν Βουκουρεστίοις νεοσυστηθείσης φιλολογικῆς ἑταιρίας τοῦ ἑλληνικοῦ Λυκείου, τῆς ὁποίας ὁ σκοπὸς εἶναι εἰς τὸ νὰ δίδῃ εἰδήσεις φιλολογικάς, ἀναφερομένας εἰς τὰς γνώσεις τῶν ἐπιστημῶν καὶ μαθήσεων, εἰς τὰς παρατηρήσεις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, εἰς τὴν παραλληλίαν τῶν φράσεων καὶ ἰδιωμάτων τῆς νεωτέρας μετὰ τῆς παλαιᾶς καὶ εἰς τὸν καθαρισμὸν αὐτῆς τῆς νεωτέρας, εἰς τὰς εἰδήσεις τῶν νεοφανῶν βιβλίων ὅσα ἔχουσι σχέσιν τινὰ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν, εἰς τὰς νέας ἐφευρέσεις τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν, γεωγραφίαν, ἱστορίαν, χρονολογίαν, οἰκονομικήν, καὶ εἰς ἄλλα τοιαῦτα, συντείνοντα εἰς τὴν πρόοδον τῶν μαθήσεων.»

Ἡ τοῦ προγράμματος τούτου ἐπιδίωξις, ἰδίᾳ ἐν τοῖς ἀφορῶσι τὸν καθαρισμὸν τῆς νεωτέρας γλώσσης, προύκάλεσε γλωσσικὰς λογομαχίας καὶ ἐριστικὰς συζητήσεις, ἀπασχολούσας τοὺς ἐν τοῖς τότε χρόνοις λογίους, οἵτινες αὐτὸ τοῦτο κατώκαρρα ἐνέπεσαν εἰς τὸ περὶ καθαρισμοῦ τῆς νεωτέρας γλώσσης ζήτημα καὶ κατέκλυσαν, ὡς εἰπεῖν, τὸ γραφεῖον τοῦ *Λογίου Ἑρμοῦ δι'* ἀνωνύμων διατριβῶν καὶ ἐπιστολῶν, ἐξ οὗ καὶ ἠναγκάσθη ὁ τούτου ἐκδότης, ἀρχομένου τοῦ β' ἔτους τῆς τοῦ *Λ. Ἑρμοῦ* ἐκδόσεως νὰ δηλώσῃ, ὅτι «ὁ Λόγιος Ἑρμῆς εἰς τὸ ἑξῆς δὲν δέχεται ἀνωνύμους διατριβὰς καὶ ἐπιστολάς, ἀλλὰ μήτε σκανδαλώδεις καὶ ἐριστικὰς συζητήσεις.» Ἡ δήλωσις ὅμως αὕτη δὲν ἐχειραφέτησεν *Ἑρμῆν τὸν Λόγιον* τῆς ἑκουσίου δουλαγωγίας αὐτοῦ ἐν τοῖς ἀφορῶσι τὸν καθαρισμὸν τῆς νεωτέρας ἡμῶν γλώσσης, ἐφ' ᾧ προύκάλεσε ζωηρὰν ἐπίπαισιν τοῦ Ι. Ῥίζου Νερουλοῦ, ὅς, κατὰ τὸν Θεόδωρον Νέγρην, «βλέποντας ὅτι ἡ γλωσσικὴ λογομαχία, ὅπου καταδικάσθηκαν οἱ προκομμένοι τοῦ γένους νἆναι, τώρα χρόνια, πεσμένοι κατακέφαλα, δὲν κατώρθωσε νὰ μᾶς φέρῃ ὕστερον ἀπὸ τόσην σύγκρουσιν τῶν ἀπ' ἐναντίας φρονημάτων, τὸ φῶς τῆς ἀλήθειας, καὶ ἀνυπόμονος νὰ τοὺς ἰδῇ νὰ στρέψουν τὸν νοῦν εἰς τίποτ' οὐσιωδέστερα, ἀναγκάσθηκε νὰ μεταχειρισθῇ αὐτὸ τὸ δραστήριον μέσον» (ἴδε προλεγ. τῶν κορακιστικῶν).

Ἐν τῷ πονηματίῳ τούτῳ, ἐπιγεγραμμένῳ μὲν *κορακιστικά*, ἡ διόρθωσις τῆς ῥωμαϊκῆς γλώσσης, *κωμῳδία* εἰς τρεῖς πράξεις διαιρεμένη ὑπὸ τοῦ λογίου καὶ εὐγενοῦς κ. Ἰακώβου Ῥίζου, μεγάλου ποστελνίκου,» ἐκτυπωθέντι δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει «ἐν τῷ εἰς Μαχμουτπασάχανι ἑλληνικῷ τυπογραφείῳ ἐν ἔτει 1813,» ὁ Νερουλὸς εἰσάγει Σωτῆρι τινα καὶ Αὔγουστῆν εἰς Σωτήριον καὶ Αὔγουστον μετονομασθέντας διαλεγομένους ἐν κεκαθαρμένῃ κατ' αὐτοὺς γλώσσῃ καὶ μέχρι τοῦ γελοίου χωροῦντας ἐν τῷ μεταπλάττειν τὰς λέξεις τῆς λαλουμένης γλώσσης, ἐν τῷ προσώπῳ δ' αὐτῶν κατειρωνεύεται ὁ Νερουλὸς *Ἑρμοῦ τοῦ Λογίου* μετὰ δριμύτητος καὶ πικρίας. Ἰδέαν τούτου παρέχουσί πως οἱ λόγοι τοῦ ἐν τῇ κωμῳδίᾳ ταύτῃ Σωτῆρι πρὸς τὸν Αὔγουστῆν, ἀνακαλύψαντα τὸ *καμπούρης* παραγόμενον ἐκ τοῦ *καμπύλος, καμπυρός*, πρὸς ὃν ὁ Σωτῆρις λέγει· «Ἀ φέρε ὑγεία σου (ἤτοι ἄφεριμ γειά σου)· μεγάλη ἀνακάλυψις! τοῦτο βεβαίως καταχωρηθῆν θέλει εἰς ἤτριον Λογίου Ἑρμοῦ· γραψον ἐπιστολὴν εἰς τὸν ἐκδότην τούτου, κ' αὐτὸς τὴν τυπώσειν καὶ τὴν σχολιάσειν θέλει. Σὺ μὲν εὗρες αὐτὴν τὴν λέξιν, ἀμμὴ κ' ἐγὼ δὲν κάθημαι ἀργός. Ἡ σούρδισις, ἤτοι διάρροια ἐφάνη εἰς ἐμὲ ὅτι εἶνι λέξις ἑλληνική· τὴν ἐπίασα, τὴν ἐμυρίσθην ἀπ' ὧδε, τὴν ἐμυρίσθην ἀπ' ἐκεῖ, καὶ τέλος πάντων τὴν κατάλαβα. Ἡ σούρδισις ἐχυδαΐσθη ἀπὸ τὴν λέξιν σορδισμός, τὴν σημαίνουσαν, τὸ μὴ καθαρῶς διαλέγεσθαι καὶ ἑλληνίζειν· καὶ μεταφορικῶς λέγεται καὶ εἰς τὴν διάρροιαν, ἡ ὁποία δὲν εἶνι ἄλλο παρὰ τὸν βαρβαρισμὸν καὶ σολοικισμὸν τῆς κοιλίας· καὶ καθὼς λέγομεν τὴν φλυαρίαν λογοδιάρροιαν, οὕτω καὶ τὴν κοιλιακὴν διάρροιαν ἀντιστρόφως ὀνομάζομεν κοιλιοσορδισμόν.» (κορακιστικὰ σελ. 8).

Καίτοι ταῦτα καὶ τούτων χείρονα ἐν τοῖς κορακιστικοῖς περὶ *Ἑρμοῦ τοῦ Λογίου* ἔγραψεν ὁ Νερουλός, δὲν ἔλλειψεν ὅμως ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις ν' ἀποδώσῃ αὐτῷ δικαιοσύνην καὶ ἀνομολογήσῃ τὰς ὑπηρεσίας ἃς εἰς τὸ ἔθνος παρέσχεν· ὅθεν ἐν τῷ Cours de litterature grecque moderne ἐπαινεῖ τὴν φιλοπατρίαν καὶ τὴν μάθησιν τῶν συντακτῶν τοῦ τε *Λογίου Ἑρμοῦ* καὶ τοῦ ἐν Βιέννῃ ἐπίσης ἐκδιδομένου *Ἑλληνικοῦ τηλεγράφου*, τὴν δὲ γλῶσσαν ἐν ᾗ ἐγράφοντο ἀμφότεραι αἱ ἐφημερίδες αὗται λέγει «σαφῆ, γλαφυρὰν καὶ ἄπταιστον.»

Ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν Ἀνθίμου τοῦ Γαζῆ τετρακτίαν διήνυσε τὸ περιοδικὸν τοῦτο, κατὰ ποικίλων προσκόπτον δυσχερειῶν, ἐξ ὧν αἱ οἰκονομικαὶ σπουδαίως ἐπέδρασαν ἐπὶ τῆς τύχης αὐτοῦ. Τούτων ἕνεκα κατὰ μὲν τὸ Δ' ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ ἔτος ὁ ὄγκος αὐτοῦ, βαθμηδὸν ἐλαττούμενος περιωρίσθη εἰς 144 σελίδας, ἤτοι

εἰς τὸ τρίτον σχεδὸν τοῦ ἀρχικοῦ ὄγκου, κατὰ δὲ τὸ Ε' διεκόπη ἡ ἔκδοσίς του.

Τὴν διακοπὴν ταύτην ἀποδίδωσιν ὁ Α. Π. Βρετὸς εἰς τὴν ἐκ Βιέννης ἀπομάκρυνσιν Ἀνθίμου τοῦ Γαζῆ, ἀλλ' ἡ πληροφορία αὕτη εἶνε ἀνακριβής. Τὸ σῶμα *Ἑρμοῦ τοῦ Λογίου* τοῦ ἐκδοθέντος τῷ 1814 ἀπαρτίζεται ἐξ ἑπτὰ φυλλαδίων· ἐάν, ὡς λέγει ὁ Βρετός, ἐξεδόθησαν μόνον τὰ τετράδια τοῦ ἰανουαρίου καὶ φεβρουαρίου μηνός, τότε, ἀφ' οὗ ὁ Ἑρμῆς ὁ Λόγιος ἐξεδίδετο δὶς τοῦ μηνός, ἔπρεπε νὰ ἔχωμεν διὰ τὸ 1814 τέσσαρα μόνον τετράδια καὶ ὄχι ἑπτά. Ἂν ἡ πληροφορία τοῦ Α. Π. Βρετοῦ ἦν ἀληθής, ἔπρεπε νὰ ἐπέλθῃ ἀποτόμως ἡ διακοπή, ἀντὶ ταύτης ὅμως ἔχομεν τὸ ζ' φυλλάδιον, κλειόμενον ὑπὸ πίνακος τῶν περιεχομένων καὶ καταλῆγον διὰ τῆς ἐπικλήσεως, «προσκαλοῦνται καὶ διὰ τὸ ἐρχόμενον εἰς συνδρομήν, ὅσοι φιλοπάτριδες καὶ φιλόκαλοι,» τῆς ἁρμοζούσης εἰς τὸ τελευταῖον τοῦ ἔτους φυλλάδιον. Φαίνεται ὅτι ὁ Α. Π. Βρετὸς γράφων τὴν περὶ τούτου ἐν τῇ Νεοελληνικῇ φιλολογίᾳ αὐτοῦ σημείωσιν δὲν εἶχεν ὑπ' ὄψει *Ἑρμῆν τὸν Λόγιον* τοῦ 1814, διότι ἄλλως δὲν ἐξηγεῖται ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτοῦ περὶ ἐκδόσεως κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο μόνον τῶν τετραδίων τοῦ ἰανουαρίου καὶ φεβρουαρίου. Ἂν εἶχε τὸ σῶμα τοῦτο ὑπ' ὄψει, θὰ ἔβλεπεν ἐν σελ. 141 τοῦ ζ' τεύχους δεδημοσιευμένην ἐπιστολὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου Βασιλείου πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους τῆς σχολῆς τῆς Χίου μηνολογημένην τῇ 1 *Νοεμβρίου 1814* καὶ θὰ ἐσκέπτετο ὅτι πέρα τῆς 1 Νοεμβρίου 1814 παρέτεινε τὸν βίον τὸ περιοδικὸν τοῦτο.

Ἠκρωτημένης ἐλεγχομένης διὰ τούτων τῆς σημειώσεως τοῦ Α. Π. Βρετοῦ, ἀπομένει ὡς ὀρθοτέρα ἡ ἡμετέρα ὑπόθεσις, ὅτι ἡ διακοπὴ τῆς ἐκδόσεως *Ἑρμοῦ τοῦ Λογίου* προῆλθεν ἐξ ἀτροφίας.

Λέγοντες τοῦτο δὲν ἐννοοῦμεν ὅτι μόνος λόγος τῆς διακοπῆς ἦν ἡ οἰκονομικὴ δυσχέρεια· ἴσως καὶ ἄλλα αἴτια συνέβαλον εἰς τὴν διακοπὴν ταύτην, ἀλλὰ τὸν κυριώτατον κτύπον κατὰ τῆς ἐκδόσεως *Ἑρμοῦ τοῦ Λογίου* ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν Ἀνθίμου τοῦ Γαζῆ ἐπήνεγκον πάντως οἰκονομικαὶ στενοχωρίαι προελθοῦσαι πάντως ἐκ περιστολῆς τοῦ ἀριθμοῦ τῶν συνδρομητῶν αὐτοῦ.

Ἵνα ἡ βιώσιμον φύλλον τι, ἰδίᾳ δὲ περιοδικόν, οἷος *Ἑρμῆς ὁ Λόγιος*, ἀπαραιτήτως ἀναγκαία ἡ ἐν αὐτῷ πολυχειρία, ἤτοι ἡ ἐν αὐτῷ συνεργασία ὡς οἷόν τε πλειόνων λογίων, ἵνα μὴ μονότονος καὶ κατ' ἀκολουθίαν φορτικὴ τοῖς ἀναγνώσταις ἀποβῇ ἡ ὑφ' ἑνὸς ἀνδρὸς διαπραγμάτευσις ποικίλων θεμάτων. Ὅσῳ ἐγκυκλοπαιδικὸς ὑποτεθῇ ὁ ἐναίσιος συντάκτης περιοδικοῦ τινος, ἀδύνατον νὰ πραγματευθῇ μετ' ἴσης ἐπιτυχίας τὰ διάφορα θέματα, ὧν κατ' ἀνάγκην ἐπιληφθήσεται πρὸς ποικιλίαν τῆς ὕλης τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδομένου περιοδικοῦ. Τὴν ἐν τούτῳ ἔλλειψιν *Ἑρμοῦ τοῦ Λογίου* ὑποσημαίνων ὁ Νεραυλός, εἰσάγει ἐν τοῖς *κορακιστικοῖς* (σελ. 11) τὸν Αὐγουστῆν, λέγοντα πρὸς τὸν Σωτῆρι.. «βεβαίως τὸν ὑποχρεώσειν θέλεις, ἀποῦ στείλῃς εἰς αὐτὸν αὐτὰς τὰς ἰδικάς σου ἀνακαλύψεις· διότι ὅσον προχωρεῖ ὁ Λόγιος Ἑρμῆς, τόσον φαίνεται ὅτι στειρεύει, καὶ πότε ὁ ἐκδότης τὸν πρίσκει μὲ τὰ ἰδικά του σχόλια, πότε τὸν παραγεμίζει μὲ μίαν καὶ μόνην σχοινοτενῆ ἐπιστολήν.» Τοῦτ' αὐτὸ ὑπεδείκνυεν ὁ Μ. Δ. Σχινᾶς εἰς τὴν σύνταξιν *Ἑρμοῦ τοῦ Λογίου*, ἐν τῇ προμνησθείσῃ ἐπιστολῇ αὐτοῦ γράφων, ἡ φιλολογικὴ (ἐφημερὶς) ἔχει πολυχειρίας χρείαν, καὶ εἶν' ἔργον πανεπιστήμονος ἑταιρίας· καθότι ποτὲ ὁ αὐτὸς δὲν εἶναι συγχρόνως καὶ καλὸς ποιητής, καὶ πολυμαθὴς ἱστορικός, καὶ ἐπιτήδειος ῥήτωρ, καὶ γεωμέτρης ἄριστος, καὶ ἐπιδέξιος χημικός, καὶ μηχανικὸς ἔμπειρος, καὶ μὲ συντομίαν μέγας φιλόσοφος πανεπιστήμων καὶ πάντεχνος» (*Ἑρμοῦ τοῦ Λογίου* 1812 σελ. 374). Τοῦτο κατεῖδε καὶ αὐτὸς ὁ ἱδρυτὴς *Ἑρμοῦ τοῦ Λογίου*, ὃς ἐκ τῶν πραγμάτων πεισθεὶς ὅτι ἡ αὐθόρμητος τῶν λογίων συνεργασία εἶνε τυχαῖόν τι, ἐφ' οὗ δὲν δύναται νὰ στηριχθῇ ὁ ἐκδότης περιοδικοῦ, ἐν προκηρύξει αὐτοῦ, δημοσιευθείσῃ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμῷ 101 φύλλῳ τῆς 17 Δεκεμβρίου 1812 τοῦ τότε ἐν Βιέννῃ ἐκδιδομένου *Ἑλληνικοῦ τηλεγράφου*, πρὸς ἄλλοις ἔλεγεν, «εἰς τὰς φιλολογικὰς ἐφημερίδας τὸ πρῶτον ἀπαιτούμενον εἶναι ἡ πολυχειρία. Διὰ νὰ καλλωπισθῇ δὲ καὶ πλουτισθῇ μὲ παντὸς εἴδους κόσμον καὶ πλοῦτον, πρέπει νὰ ἔχω καὶ ἐφημερίδας διαφόρους, καὶ τοὐλάχιστον δύο ἢ τρεῖς ἄλλους φιλοκάλους ἄνδρας συμβουλούς, καὶ διὰ τοῦτο δὲν θέλω φανῆ ἀδιάκριτος, αὐξάνων τὴν τιμὴν αὐτοῦ, ἥτις μέχρι τοῦδε μόλις ἔφθανεν εἰς τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ *Ἑρμοῦ*, καθὼς πᾶς τις θέλει πεισθῆ, ὑπολογιζόμενος ἢ ἐρωτῶν τὴν τιμὴν τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐφημερίδων.» Ἡ αὔξησις αὕτη ἀνεβίβασε τὴν ἐνιαύσιον *Ἑρμοῦ τοῦ Λογίου* συνδρομὴν εἰς δύο Ὁλλανδικὰ φλωρ. ἤτοι εἰς νέας δρ. ἀργ. 24,20 ἄνευ τῶν ταχυδρομικῶν.

Ἡ πρὸς βελτίωσιν τῆς οἰκονομικῆς θέσεως *Ἑρμοῦ τοῦ Λογίου* ἀπόπειρα αὕτη δὲν ηὐδοκίμησεν· ἡ ἀποκλειστικὴ σχεδὸν πλήρωσις τῶν σελίδων Ἑρμοῦ τοῦ Λογίου δι' ὕλης τὸ πλεῖστον καθαρῶς γραμματολογικῆς, σκοπούσης τὸν καθαρισμὸν τῆς λαλουμένης ἡμῶν γλώσσης, καὶ ἡ φυσικῶς ἀναπτυχθεῖσα ἐν αὐτῷ πολεμικὴ περὶ τοῦ κρείσσονος ὕφους τῆς γραπτῆς ἡμῶν γλώσσης, περιέστειλαν τὸν καὶ ἄλλως εὐάριθμον κύκλον τῶν ἀναγνωστῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καὶ ἠνάγκασαν τὸν ἐκδότην αὐτοῦ νὰ διακόψῃ τὴν ἔκδοσίν του, ἥτις ἴσως δὲν ἤθελεν ἐπαναληφθῆ

ποτε, ἂν μὴ ὁ ἀείμνηστος Κοραῆς ζηλίαν μεγάλην θεωρῶν τὴν ἀφασίαν *Ἑρμοῦ τοῦ Λογίου* δὲν ἔπειθε τὸν ἀείμνηστον Κ. Κοκκινάκην ν' ἀναλάβῃ *τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ* (ἴδε *Ἑστίας*, τ. Γ' φ. τῆς 24 σεπτεμβρίου 1878.)

Ὁ Κωνσταντῖνος Κοκκινάκης (οὗ βιογραφίαν ἐδημοσίευσεν ἡ «Ἑστία» ἐν Τ. Γ' σ. 609), ἀνέλαβε τῷ 1816 μετὰ τοῦ Θεοκλήτου Φαρμακίδου τὴν ἔκδοσιν *Ἑρμοῦ τοῦ Λογίου*, ἣν καὶ μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1819 ἐκ Βιέννης ἀναχώρησιν τοῦ συνεργάτου αὐτοῦ Φαρμακίδου (ἴδε Ἑρμοῦ τοῦ Λογίου σελ. 907 τοῦ 1819 ἔτους) ἐξηκολούθησε μέχρι τῆς πρώτης Μαΐου τοῦ 1821, ὅτε, ἀφ' οὗ ἠναγκάσθη ὑπὸ τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως νὰ δημοσιεύσῃ ἐν ἐκτάκτῳ παραρτήματι τὸν κατὰ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἀφορισμὸν τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε', διέκοψε τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ.

(Ἕπεται συνέχεια).

Χ.

ΤΟ ΝΕΟΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

Ὑπὸ τοὺς στύλους τοῦ Ὀλυμπίου, ὁ ποιητὴς Χ*** ἀνεγίνωσκεν εἰς τὸν φίλον του δικηγόρον Νικόλαον Καμπάνην φαντασιώδές τι ποίημα, πλῆρες μυστηριώδους ὀδύνης.

— Πῶς σοῦ φαίνεται; ἠρώτησεν ἅμα ἀπαγγείλας καὶ τὸν τελευταῖον στίχον.

— Πῶς θέλεις νὰ μοῦ φανῇ; ἀπήντησεν ὁ δικηγόρος· φρικωδῶς ὡραῖον ὅπως, καὶ τὸ προθεσινόν· τὰ ἴδια καὶ αἰωνίως τὰ ἴδια· περιπατεῖς ἔχων στυλωμένους τοὺς ὀφθαλμούς σου εἰς τὸν αἰθέρα, καὶ δὲν καταδέχεσαι νὰ χαμηλώσῃς τὸ βλέμμα σου, νὰ κύψῃς πρὸς τὴν πραγματικότητα· καὶ ὅμως εἶνε χαμαὶ τὰ ἄνθη, τὰ ὁποῖα τόσον ἀγαπᾶς, καὶ διὰ νὰ τὰ ἰδῇς κύπτεις· πλανᾶσαι εἰς τὰ σύννεφα καὶ καυχᾶσαι διὰ τοῦτο, διότι πιστεύεις ὅτι μόνον ὅσοι ἔχουν πτερὰ αἴρονται ὑπὲρ τὸ ἔδαφος· δὲν ἐννοεῖς, δὲν μαντεύεις ὁποῖα δράματα τοῦ βίου κρύπτει ἐδῶ κάτω ἡ πραγματικότης, ἀγωνίας ἀγνώστους, ναυάγια τῶν ψυχῶν σπαραξικάρδια ὑπὸ τῆς σκοτίας καλυπτόμενα· δὲν ὑποπτεύεις, ἐν ᾧ βαδίζεις εἰς τὴν ὁδόν, μελαγχολικὸς ἐκ συνηθείας, ὀνειροπολῶν στεναγμοὺς ἀνυπάρκτους, πόσοι λυγμοὶ καταστελλόμενοι, πόσαι ὀδύναι εἰλικρινέστεραι, δραματικώτεραι τῆς ἰδικῆς σου διέρχονται πλησίον σου ἄφωνοι. Διατί καλλιεργεῖς νυχθημερὸν τὴν λύπην; δὲν ἀρκεῖ ὅση ὑπάρχει ἐξ αὐτῆς τῆς μοίρας τῶν πραγμάτων καὶ εἶνε ἀνάγκη νὰ δημιουργῇς καὶ ἄλλην; δὲν ἀρκοῦν ὅσα δάκρυα χύνονται καὶ πλάττεις καὶ ἄλλα; νομίζεις ὅτι ἂν ἦσαν ἀρκετοὶ μαργαρῖται εἰς τὸν κόσμον θὰ κατεσκεύαζον καὶ ψευδεῖς;

Ὁ ποιητὴς Χ*** δὲν ἀπήντησεν· ἦτο συνειθισμένος εἰς τὰς ῥαγδαίας ταύτας ἐπιπλήξεις τοῦ φίλου του, μεθ' οὗ ἦτο στενῶς ἀπὸ ἐτῶν συνδεδεμένος· εἰς κρισίμους περιστάσεις τοῦ βίου των ὁ ποιητὴς εἶχεν ἀνοίξει εἰς τὸν δικηγόρον τὴν καρδίαν του καὶ ὁ δικηγόρος εἰς τὸν ποιητὴν τὸ βαλάντιόν του· ἡ δὲ φιλία των μετὰ τὰς φιλονικίας ταύτας οὐ μόνον ἀβλαβὴς παρέμενεν ἀλλ' ἐξήρχετο καὶ δροσερωτέρα ὡς χλοερὸν λιβάδιον ὑπὸ ἐαρινοῦ λουσθὲν ὄμβρου.

— Ἠξεύρω, ἐξηκολούθησεν ὁ δικηγόρος ὅτι θὰ μοῦ εἴπῃς πάλιν: «Δὲν μ' ἐννοεῖς, δὲν δύνασαι νὰ μ' ἐννοήσῃς· ἡ φιλία μας ὁμοιάζει μὲ δένδρον, τοῦ ὁποίου σὺ εἶσαι ἡ ῥίζα βυθισμένη εἰς τὸ ἔδαφος κ' ἐγὼ ἡ κορυφή· ὁ ἀὴρ ὅστις μὲ σείει δὲν φθάνει μέχρι σοῦ.» Αὐτὰ θὰ μοῦ εἰπῇς κ' ἐγὼ θὰ σοῦ ἐπαναλάβω: «Εἶσαι ὑψηλά, ἔχεις εὐρὺν, ἀπέραντον ὁρίζοντα, βλέπεις μακράν, ἔστω, ἀλλὰ δὲν βλέπεις πλησίον· ἂν παρὰ τὴν ῥίζαν συμβῇ τὸ τρυφερώτερον εἰδύλλιον, τὸ τραγικώτερον δρᾶμα, δὲν θὰ κύψῃς νὰ τὸ ἴδῃς, θὰ ἐξακολουθῇς βλέπων ῥεμβώδης πέραν ἐκεῖ, μακράν, τὰ ἀραχνούφῃ σύννεφα... δὲν ἔχεις τὴν περιέργειαν τοῦ βίου· καὶ εἶνε δυστύχημα διά σέ! διότι εἰς τὸν βίον, τὸν πραγματικὸν αὐτὸν βίον, εἰς τὸν ὁποῖον θὰ καταβῇς — ἂν ἀποφασίσῃς — ἀπὸ τὸν ἰδανικόν σου, ὅπως ὁ ἀεροναύτης ἀπὸ τὸ ἀεροστατόν του, θὰ ἰδῇς πῶς ὁμιλοῦσι τὰ αἰσθήματα, πῶς δρῶσι τὰ πάθη· καὶ — ἐπειδὴ ἀγαπᾷς τὸ μαῦρον χρῶμα εἰς τὰς ἰδέας σου ὅπως καὶ εἰς τὰ ἐνδύματά σου — θ' ἀκούσῃς ὅσας θέλῃς κραυγὰς ἀπελπισίας, ἀλλ' ἀληθεῖς, σπαρακτικὰς κραυγάς. Ἐδῶ κάτω μετὰ τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν εἶνε ἡ ἀληθὴς ποίησις καὶ ὄχι ἀλλοῦ· ὁ δικόβατης ὃν συναντᾷς ἔχει ἴσως ποίημά τι ἢ μυθιστόρημα σπαρὲν ἐντὸς τῆς καρδίας του· καὶ ποίαν ἄλλην ἀπόδειξιν νὰ σοῦ φέρω εἰμὴ ὅτι κ' ἐγώ, ἐγὼ τοῦ ὁποίου ὁ βίος εἶνε πεζὸς καὶ μονότονος ὡς αἱ δικογραφίαι μου, κ' ἐγὼ ἀκόμη ἔχω, ἂν ὄχι τὸ μυθιστόρημά μου, τοὐλάχιστον τὸ διήγημά μου;

Ὁ δικηγόρος εἰθισμένος νὰ ὑπερασπίζηται πολλάκις τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν ἀπὸ τοῦ Πρωτοδικείου μέχρι τοῦ Ἀρείου πάγου εἶχε πράξει τὸ αὐτὸ καὶ περὶ τῶν καλολογικῶν του ἰδεῶν· ὥστε ὁ ποιητὴς δὲν ἤκουε τότε πρῶτον τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα· ἀλλὰ περὶ διηγήματος οὐδὲν ποτὲ τῷ εἶχεν εἴπει ὁ φίλος του, δι' ὃ ἀνέκραξε:

— Ἔχεις καὶ σὺ τὸ διήγημά σου! καὶ πῶς εἶνε αὐτὸ τὸ διήγημα; εἶνε τραγικόν; ὦ χωρὶς ἄλλο!

— Ὄχι, ἀπήντησεν ὁ δικηγόρος, εἶνε ὅπως τὸ ἔκαμε τὸ πεπρωμένον, ἁπλοῦν, ἄνευ ἐπεισοδίων καὶ περιπετειῶν· ἀλλὰ τὰ πρόσωπά του διῆλθον πικρὰς ἡμέρας, καὶ τὰ δάκρυα τὰ ὁποῖα ἔχυσαν ἔρρευσαν ἀπὸ ἀληθεῖς ὀφθαλμούς!... Ἄκουσέ το.

«Ἡ δυστυχία εἶχεν εἰσέλθῃ εἰς τὸν οἰκόν μας πρὶν ἔλθω εἰς τὸν κόσμον. Ἡ περιουσία μας κατέρρευσε διὰ μιᾶς μετὰ τὸν Ἀγγλογαλικὸν πόλεμον· ὁ πατήρ μου μετήρχετο εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐμπόριον γεννημάτων καὶ οἴνων καὶ εἶχε πλήρεις τὰς ἀποθήκας του, ὅτε, ἕνεκα τῆς αἰφνιδίας καὶ ἀπροσδοκήτου ἀναχωρήσεως τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ, τὰ ἐμπορεύματα ταῦτα, ὡς καὶ ὅλα ἐν γένει, ὑπέστησαν ἀπότομον καὶ τρομακτικὴν ἔκπτωσιν.

Αἱ ἀπώτεραι παιδικαί μου ἀναμνήσεις μοὶ παριστάνουν, ἀμυδρῶς, τὸν πατέρα μου πλησίον ἑνὸς χρηματοκιβωτίου μετροῦντα λίρας καὶ γράφοντα εἰς μεγάλα κατάστιχα· φαίνεται ὅμως ὅτι ὁ χρυσὸς ἐκεῖνος ἦτο ἡ τελευταία λάμψις, ἡ μέχρις ἐμοῦ φθάσασα, τῆς δυσάσης περιουσίας μας· ἡ κατάστασίς μας ὁσημέραι ἐδεινοῦτο· ἀλλ' ὁ πατήρ μου δὲν ὑπέκυπτε· ἠγωνίζετο καρτερικῶς κατὰ τῆς τύχης προσπαθῶν νὰ λάβῃ ὅ,τι τῷ εἶχεν ἁρπάσῃ· ὅλον σχεδὸν τὸ ἔτος ἔμενεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, μακρὰν τῆς πατρίδος του καὶ τῆς οἰκογενείας του· δύο ἢ τρεῖς φορὰς μόνον τὸ ἔτος κατέβαινεν εἰς τὸ χωρίον μας, ἐπ' ὀλίγον, διὰ νὰ περάσῃ μαζί μας τὰς ἑορτὰς τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ Πάσχα.

Ποίαν χαρὰν ἐπροξένουν εἰς τὴν δυστυχῆ μητέρα μας, εἰς τὰ δέλφιά μου κ' εἰς ἐμὲ αἱ τόσον ἀναμενόμεναι ἐκεῖναι ἐλεύσεις! ἀλλὰ ποίαν λύπην μᾶς ἄφιναν αἱ ἀναχωρήσεις! πόσον πικραὶ ἦσαν αἱ στιγμαὶ τοῦ ἀποχωρισμοῦ, καθ' ἃς σύζυγος καὶ τέκνα ἐζήτουν νὰ λάβωσι ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ πατρὸς φιλήματα πολλά, πολλά, προμήθειαν τῆς καρδίας διὰ πολλοὺς μῆνας· ἀφ' οὗ τὸν ἐπροπέμπομεν μέχρι τῆς λέμβου, ἀφ' οὗ ἐπερμένομεν εἰς τὴν παραλίαν ἕως ὅτου σηκωθῇ εἰς τὰ πανιὰ τὸ πλοῖον, ἐπεστρέφομεν περίλυποι εἰς τὴν οἰκίαν μας· κ' ἐν ᾧ ἐκεῖνος ἐταξίδευεν ὅπως ἀρχίσῃ πάλιν τὸν φοβερὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς, ἡμεῖς ἠρχίζαμεν τὸν ἄνευ πατρὸς βίον, τὸν βίον τῆς προσωρινῆς ὀρφανίας· ἡ μήτηρ μας ἔκλειε τὰ παραθυρόφυλλα· διότι αἱ ἀλγοῦσαι καρδίαι ὡς οἱ ἀλγοῦντες ὀφθαλμοὶ δὲν εἰμποροῦν νὰ ὑποφέρουν τὸ ζωηρὸν φῶς. . .

Εἰς μίαν ἐκ τῶν ἀναχωρήσεων τούτων οἱ ἐπιστρέψαντες εἰς τὴν σιγηλὴν καὶ κατηφῆ οἰκίαν μας ἦσαν ὀλιγώτεροι κατὰ ἕνα· ἔλειπον ἐγὼ ὅστις ἐταξίδευον εἰς Κωνσταντινούπολιν μὲ τὸν πατέρα μου, ὅπως ἐξακολουθήσω τὰ μαθήματά μου, ἀφ' οὗ ἐτελείωσα τὸ σχολεῖον τοῦ χωρίου μας· ἔπρεπε νὰ μάθω γράμματα, νὰ μὴ μείνω χωρικός· ὑπὸ τὸ προώρως ῥυτιδωθὲν μέτωπόν του ὁ πατήρ μου ἔτρεφε σχέδια· μετὰ τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς του δὲν εἶχον πέσει καὶ αἱ ἐλπίδες του· κ' ἐν ᾧ ἐγὼ ἐκαθήμην ἐπὶ τῶν βάθρων τοῦ σαθροῦ καὶ ἑτοιμορρόπου παλαιοσπίτου τὸ ὁποῖον εἰρωνικῶς ἐκαλεῖτο Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή, ἐκεῖνος εἰργάζετο ἀνενδότως.

Ἀλλ' ἡ τύχη μᾶς ἐμίσει λυσσωδῶς καὶ ἐφαίνετο ἰσχυροτέρα· σήμερον μᾶς ἐπολέμει μὲ τὴν χρεωκοπίαν δύο ἢ τριῶν πελατῶν μας, αὔριον μὲ τὴν πυρκαϊάν, ἥτις ἔκαιε τὸ δωμάτιόν μας καταστρέφουσα μὲ τὰς φλόγας της τὰ κατάστιχα τοῦ πατρός μου, τὰ ὁμόλογα τῶν ὀφειλετῶν του, τὰ ἔπιπλά μας, τὰ ἐνδύματά μας. Μετὰ τοῦ πατρός μου, συνέπασχον κ' ἐγώ· διότι τόσον πλησίον ἦσαν αἱ καρδίαι μας ὥστε ἡ συμφορὰ ἡ πλήττουσα τὴν ἰδικήν του ἔπληττε καὶ τὴν ἰδικήν μου καὶ ὁ πόνος μετεδίδετο ἀμέσως ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην.

Ὦ! νὰ ἤξευρες ποσάκις ἐν παιδίον πενιχρὰ ἐνδεδυμένον, φορῶν κασκέτον ἐπὶ κεφαλῆς καὶ κρατοῦν βιβλία ὑπὸ τὴν μασχάλην διήνυσε, μὲ ὀφθαλμοὺς δακρυσμένους, τὸν ἀπὸ τῆς κατοικίας του μέχρι τοῦ Φαναρίου δρόμον!

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ διὰ νὰ μὴ πληρόνωμεν ὁλόκληρον τὸ ἐνοίκιον ἑνὸς δωματίου μετῳκήσαμεν εἰς ἓν χάνιον τοῦ Ἁγίασμα-Καπησῆ ὅπως συγκατοικήσωμεν μέ τινας συμπατριώτας μας. Εἰς αὐτὸ τὸ φοβερὸν ἄντρον διῆλθον τὰς χειροτέρας ἡμέρας τῆς ζωῆς μου. Φαντάσου ἓν ὀγκῶδες πέτρινον κτίριον πέντε ἢ ἓξ αἰώνων, πιεζόμενον ἀπὸ βαρεῖαν στέγην· φαντάσου ἑκατὸν πνιγηρὰ δωμάτια εἰς δύο πατώματα καὶ τέσσαρας τοίχους χονδροὺς ὡς φρουρίου· μακρὰς καὶ θολωτὰς στοάς, ἀνηλίους καὶ ὑγρὰς γωνίας, πετρίνας βαθμίδας καὶ διαδρόμους ῥυπαροὺς ἐκ τῆς λάσπης ἑκατοντάδων ποδῶν, ὀγκώδη καὶ σιδηρόφρακτον πύλην, ἣν ἔκλειεν ἑκάστην νύκτα Καρδοῦχος πυλωρὸς μετὰ τριγμοῦ πύλης δεσμωτηρίου. Καὶ τί πλῆθος! τί πανσπερμία! Ἀρμένιοι ἀπὸ τῶν ἐσχατιῶν τοῦ Ἐζζιματζίν, Πέρσαι, Μικρασιανοὶ ὀρθόδοξοι ἀγνοοῦντες τὴν ἑλληνικὴν καὶ λαλοῦντες τουρκικήν τινα τραχεῖαν καὶ βάρβαρον. Οἱ τοῖχοι τῶν δωματίων ἐχώριζον ἀνθρώπους ἀγνώστους πρὸς ἀλλήλους, ἀνθρώπους οἵτινες ὁσάκις ἤθελον νὰ ἐπιστρέψωσι νοερῶς εἰς τὰς ἑστίας των, ἡ φαντασία των διήνυε, πρὸς ἀντιθέτους διευθύνσεις, ἑκατοντάδας μιλίων.

Αὐτοῦ μέσα ἦτο τὸ δωμάτιόν μας, θολωτόν, μὲ στενὰ κιγκλιδωτὰ παράθυρα· δὲν ἠξεύρω διατὶ τὸ ἐξέλεξαν· ἀλλ' ἠξεύρω ὅτι ἐπίεζε τὴν καρδίαν, ὅτι ἔκαμε βαρυτέραν τὴν δυστυχίαν. Τὴν ἑσπέραν ἐδειπνοῦμεν καθήμενοι χαμαὶ ὀκλαδὸν πέριξ χαμηλοῦ ξυλίνου *σοφρᾶ*· οὐδεμία καθέκλα· τὴν ὥραν τοῦ ὕπνου ἐξεδιπλώναμεν τὰ στρώματα καὶ ἐφαπλώματά μας, τὰ ὁποῖα ἐστηρίζοντο συνεσταμμένα εἰς τὸν τοῖχον καὶ ἐστρώναμεν αὐτὰ ἐπὶ τοῦ ξυλίνου δαπέδου.

Οἱ σύνοικοί μας ἦσαν ἁπλοϊκοὶ καὶ ἔντιμοι ἄνθρωποι, φοροῦντες πλατεῖαν ἀναξυρίδα ὡς νησιῶται· ἤξευραν ὅσα γράμματα τοῖς ἤρκουν διὰ τὸ ἔργον των, ἦσαν δ' ὀλιγαρκεῖς ὡς οἱ χωρικοὶ οἱ ἀρκούμενοι εἰς τὸν λύχνον των καὶ μὴ αἰσθανόμενοι τὴν ἀνάγκην τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτός. Ἄντικρυς ἐξαίρεσιν ἀπετέλει ὁ πατήρ μου· ἐφόρει εὐρωπαϊκὴν ἐνδυμασίαν· ἦτο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ὁ φορέσας εἰς τὸ χωρίον μας τὰ εὐρωπαϊκά, καὶ διὰ τοῦτο τὸν ἐπωνόμασαν *φράγκον*· εἶχε διέλθει τὰ πρῶτα ἔτη τῆς νεότητός του ὡς ὑπάλληλος καταστήματός τινος ἐν Σταυροδρομίῳ, ὡμίλει καθαρεύουσαν γλῶσσαν ἄνευ τῆς προφορᾶς καὶ τῶν συγκοπῶν τῶν λέξεων τοῦ χωρίου μας· εἶχεν ἀναγνώσει πολλὰ βιβλία, ἐξ ὧν καὶ μυθιστορήματα, τὰ ὁποῖα διηγεῖτο πιστῶς καὶ εὐφραδῶς εἰς τοὺς συνοίκους μας· ἐνθυμοῦμαι ὅτι ὁ Κόμης τοῦ Μοντεχρίστου διήρκει δύο κατὰ συνέχειαν νύκτας· ἐσβύνετο τὸ φῶς, καὶ εἰς τὸ σκότος ἠκούετο ἡ φωνὴ τοῦ πατρός μου διηγουμένη· οἱ ἀκροαταί του ἠκροῶντο συντόνως ἐξηπλωμένοι ἐπὶ τῶν κλινῶν των. . .

Ἀλλὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ πατήρ μου δὲν διηγεῖτο πλέον μυθιστορήματα· εἶχε τὸ ἰδικόν του μυθιστόρημα ἐντός του καὶ μόνον περὶ αὐτοῦ ἐφρόντιζε· δὲν ἤθελε νὰ ὑποκύψῃ· ἤθελε νὰ παλαίσῃ, νὰ παλαίσῃ μέχρις ἐσχάτων· ἔδωκε νέαν ὤθησιν εἰς τὸ ἐμπόριόν του· ἔκαμεν ἄλλον συνέταιρον· ἠγόρασε μετ' αὐτοῦ καὶ ἓν πλοῖον, μίαν βομβάρδαν, τὴν *Εὐτυχίαν*· ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἔθεσε καὶ τὰ τελευταῖά του κέρματα, ἐπώλησε καὶ τοὺς ἀδάμαντας τῆς μητρός μου. Ἦτο τὸ τελευταῖόν του παιγνίδιον· ἡ τελευταία ἐλπίς· ἀλλοίμονον ἂν ἐχάνομεν! καὶ ὅμως ἐχάσαμεν!... ἡ καταστροφή, ἡ πανολεθρία ἐπῆλθε φοβερά, ἀδυσώπητος!...

Τὰς διακοπὰς μὲ ἔστελλεν ὁ πατήρ μου εἰς τὸ χωρίον· ἐκολύμβων, ἔτρεχον εἰς τοὺς ἀγρούς, συνέλεγον ἥλιον καὶ ἀέρα διὰ τοὺς ἄλλους μῆνας οὓς διηρχόμην εἰς τὸ ὑγρὸν καὶ ἀνήλιον δωμάτιόν μας. Μίαν αὐγήν, ἐνῷ ἐκοιμώμην βαθέως, ἠσθάνθην ὅτι μ' ἔσειον δυνατά· ἀνοίγω τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ βλέπω κάτωχρον, μὲ κόμην ἄτακτον τὴν μητέρα μου.

— Σήκω, μοῦ λέγει, τὸ καΐκι μας τὸ κτύπησε ἕνα *παμπόρι* καὶ τὸ βούλιαξε· ἦρθε ὁ καραβοκύρης καὶ μοῦ τῶπε.

Ὁμολογῶ ὅτι ἀμέσως δὲν μοῦ ἔκαμεν ἐντύπωσιν τὸ πρᾶγμα· καὶ πρῶτον δὲν ἐνόουν πῶς ἦτο δυνατὸν ἓν ἀτμόπλοιον νὰ κτυπήσῃ τὴν *βομβάρδαν* μας· ἡ *Εὐτυχία* δὲν ἦτο εἰς τὸ πέλαγος, ἦτο φορτωμένη ῥακὴν καὶ ἀραγμένη πρὸ τοῦ χωρίου, τόσον δ' ἔξω πρὸς τὴν παραλίαν δὲν διήρχοντο ἀτμόπλοια· ἦτο ἀδύνατον! ἀλλὰ τὰ ἀδύνατα διὰ τοὺς ἄλλους ἦσαν δυνατὰ δι' ἡμᾶς.

Ἐνεδύθην ἐν τάχει καὶ ἔφθασα τρέχων εἰς τὸν αἰγιαλόν· ἀλλ' αἴφνης ἐσταμάτησα· ἐπάγωσε τὸ αἷμά μου· εἶδον ἓν πελώριον, ἀπαίσιον, μαῦρον εἰδεχθὲς ἀτμόπλοιον· καὶ πρὸ αὐτοῦ ἐξερχομένας τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης τὰς κορυφὰς δύο ἱστῶν· ποτὲ δὲν θὰ λησμονήσω τὴν ἐντύπωσιν ἐκείνην! Τριγύρω ἔπλεον κενά τινα βαρέλια ὧν ἐχύθη ἡ ῥακὴ εἰς τὴν ὁρμὴν τῆς συγκρούσεως. Ὦ! αὐτὴ ἦτο ἡ *Εὐτυχία* μας ἡ χαριτωμένη, ἡ γοργὴ *Εὐτυχία* μας! δὲν θὰ ὀλισθαίνῃ πλέον ἐπὶ τῶν κυμάτων, δὲν θὰ σφυρίζῃ ὁ ἄνεμος μέσα εἰς τἄρμενά της· ἡ *Εὐτυχία* μας μὲ τὰ λευκά της ἀνοιγμένα πανιὰ μὲ τὰ ὁποῖα διέτρεχε τὸ διάστημα, εἶχε κἄτι τι πτηνοῦ καὶ τὸ πτηνὸν τοῦτο τὸ ἔβλεπον ἐκεῖ ἐμπρός μου τετραυματισμένον νεκρὸν! ... Δὲν ἐκρατήθην· ἐξεδύθην, ὥρμησα εἰς τὴν θάλασσαν· ἔφθασα κολυμβῶν εἰς τὸ βυθισθὲν πλοῖον· κάτω ἐφαίνετο μαῦρός τις καὶ ἠκρωτηριασμένος ὄγκος· ἐταράττετο ὑπὸ τὰ ὑποτρέμοντα κύματα καὶ μοῦ ἐφαίνετο ὡς νὰ ἐσφάδαζε τοὺς τελευταίους σπασμοὺς τῆς ἀγωνίας του. Ταλαίπωρος *Εὐτυχία*! ἐνηγκαλίσθην τὸν ἱστόν της καὶ τὸν ἐφίλουν ὅπως θὰ ἔδιδα τὸ τελευταῖον φίλημα εἰς προσφιλῆ νεκρόν· σφιγκτὰ κρατῶν αὐτόν, μὲ τοὺς γυμνοὺς βραχίονάς μου, ἐσυλλογιζόμην τὸν δυστυχῆ πατέρα μου καὶ τὰ πικρά μου δάκρυα ἔπιπτον ἐπὶ τῆς ἁλμυρᾶς θαλάσσης. Ὦ! τετέλεσται ἡ εὐτυχία μας· ἦτο εἰς τὸν βυθόν, ἐκεῖ κάτω, μετὰ τοῦ φερωνύμου πλοίου!. . .

Ἤρχισε μακρὰ δίκη· ἦτο καταφανέστατον ὅτι τὸ δυστύχημα προῆλθεν ἐκ σφάλματος τοῦ πηδαλιούχου, ὅστις ἀποκοιμηθεὶς ἔστρεψε διὰ τοῦ βάρους τοῦ σώματός του τὸν τροχὸν τοῦ πηδαλίου· ἐστράφη τότε πρὸς τὴν ξηρὰν ἡ πρῴρα τοῦ ἀτμοπλοίου, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τὸ βαθὺ πέλαγος ἔφθασε μέχρι τοῦ λιμένος τοῦ χωρίου· ἐκεῖ δὲ μὲ ὅλην του τὴν ὁρμὴν ἔπληξε τὸ πλοῖόν μας—τὸ ἰδικόν μας ἐκ τριάντα ἢ σαράντα, ἀλλ' ἡ τύχη ἐφύλαττε δ' ἡμᾶς αὐτὰς τὰς προτιμήσεις! Διὰ τοῦ ἱσπανικοῦ προξενείου, διότι ἱσπανικὸν ἦτο τὸ ἀτμόπλοιον, μᾶς ἐδόθη ἐπὶ τέλους κἄποια ἀποζημίωσις· ἀλλ' εἶχε τόσας ἀξιώσεις ὁ δικηγόρος, εἴχομεν κάμει τόσας δαπάνας, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συνέλθωμεν πλέον. . .

Ὁ πατήρ μου ἐφαίνετο ἀποκαμών. Συχνὰ ἄφινεν ἀξύριστον τὸ ψαρὸν γένειόν του, τὸ ὁποῖον ἔδιδεν εἰς τὴν μορφήν του ἔκφρασιν κοπώσεως καὶ πένθους· τὸ βλέμμα του ἐξέφραζεν ἐσχάτην ἀποθάρρυνσιν· ἡ κατάστασίς μας εἶχε δεινωθῆ εἰς τὸ μὴ περαιτέρω· τὰ βιβλία τῶν σπουδῶν μου, τὰ λεξικά μου τὰ ἠγοράζαμεν ἀπὸ παλαιοπώλας μεταχειρισμένα· ἀλλὰ παλαιὰ εἴτε νέα τὰ βιβλία μου τὰ εἶχον ὅλα· τὸ μόνον ἰδανικὸν τοῦ πατρός μου, τὸ μὴ καταρρεῦσαν, ἦτο νὰ μάθω γράμματα, νὰ τελειώσω τὰς σπουδάς μου, καὶ εἶχεν ἀφοσιωθῆ εἰς αὐτὸ μὲ ὅλην τὴν θερμότητα τῆς φλογερᾶς του καρδίας· ἔσειεν ἀρνητικῶς τὴν κεφαλήν του, ὁσάκις οἱ συμπατριῶταί μου τὸν συνεβούλευον νὰ μὲ παύσῃ ἀπὸ τὸ σχολεῖον.

—Βάλε τὸ υἱόσου σ' ἕνα μαγαζεῖ, τῷ ἔλεγον· ἐκτὸς ποῦ δὲν θὰ τὸν ταγίζῃς, θὰ σοῦ φέρνῃ κ' ἕνα μικρὸ εἰσόδημα· καὶ μία ἡμέρα... ποιὸς ξέρει; . . αὐτὸς ὁ κόσμος εἶνε σφαῖρα . . . μπορεῖ ν

ἀνοίξῃ 'δικό του μαγαζεῖ νὰ πωλῇ ζάχαρες, καφέδες, σχοινιά....

Ἡ θελκτικὴ αὕτη ἄποψις τοῦ μέλλοντός μου δὲν ἐνεθουσίαζε διόλου τὸν πατέρα μου· ἐξηκολούθει νὰ μ' ἐξυπνᾷ πρωΐ ὅταν εἶχον ἀνάγκην νὰ μελετήσω, μοὶ ἔφερε παλαιὸν κρασὶ τῆς Ἀρτάκης διὰ νὰ δυναμώνω διότι ἤμην ὠχρὸς καὶ ἀδύνατος ἐκ τῆς πολλῆς ἐργασίας· ἐνίοτε μοῦ ἔθετε δύο γρόσια εἰς τὴν χεῖρά μου καὶ μοὶ ἔλεγε :

— Πήγαινε νὰ φάγῃς μιὰ μπριζόλα εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, ἔχεις ἀνάγκην δυνάμεως.

— Μά, πατέρα, καὶ σύ;...

— Ἐγὼ δὲν ἔχω ὄρεξι, παιδί μου.

Ποσάκις ἔτυχε νὰ μὴν ἔχῃ ὄρεξιν ὁ ἀγαθὸς πατήρ μου! ὁσάκις διεμαρτυρόμην, ὁσάκις ἔλεγον ὅτι κ' ἐγὼ δὲν εἶχον ὄρεξιν: «Πήγαινε,» μοῦ ἀπήντα μὲ γλυκεῖαν φωνήν, μὴ ἐπιδεχομένην ἀντίρρησιν, καὶ διὰ νὰ μὴ τὸν λυπήσω, ἐπήγαινον.

Ἡ θλῖψις του ἐγίνετο ὑσημέραι μεγαλειτέρα· τὸν ἤκουον νὰ στενάζῃ ἐκ βάθους καρδίας· ὅταν δὲν εἶχεν ἐργασίαν ἐκάθητο εἰς γωνίαν τινὰ τοῦ καφενείου, πίνων τὸν *καργιλέ* του, στηρίζων τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς χειρός, ἄφωνος ἐπὶ ὥρας. Ἐκοιμώμην εἰς τὸ πλευρόν του· δύο τρεῖς φορὰς ἐξυπνήσας μετὰ τὰ μεσάνυκτα εἶδον αὐτὸν ἐξηπλωμένον ἐν τῇ κλίνῃ, ἔχοντα συμπεπλεγμένας τὰς χεῖρας ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν του καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνοικτούς· μίαν νύκτα καθ' ἣν ἐν ὁρμῇ στοργῆς καὶ συμπαθείας ἠθέλησα νὰ θωπεύσω τὴν ἀραιὰν λευκάζουσαν κόμην του καὶ τὸ πρόσωπόν του, οἱ δάκτυλοί μου συνήντησαν δάκρυα· ἐρρίγησα ὀδυνηρῶς ἀλλὰ δὲν εἶπον λέξιν, διότι θὰ ἐξερρήγνυντο οἱ λυγμοί μου· ἐστράφην πρὸς τὸν τοῖχον καὶ ἔκλαυσα σιγηλῶς....

Τὴν ἐπαύριον, μόλις εὑρέθημεν μόνοι :

— Πατέρα, τῷ εἶπον μετὰ συγκινήσεως, τί ἔχεις, πατέρα;

—Ἄχ, παιδί μου, μοὶ εἶπε πικρῶς ἀναστενάζων· ὁ πατέρας σου εἶνε πολύ, πολὺ δυστυχής! Ἡ δουλειά του ἐσταμάτησε· δὲν 'μπορεῖ νὰ βγάλῃ τὸ ψωμί του πλέον· δὲν 'μπορεῖ νὰ θρέψῃ τὰ παιδιά του...

— Πατέρα, ἀνέκραξα λαβὼν αἰφνιδίως γενναίαν ἀπόφασιν· καλὰ λὲν οἱ χωριανοί μας, βάλε με σ' ἕνα κατάστημα...

— Σιωπή! ἀπήντησε μὲ τόνον ὀργίλον, ἀλλ' ἐγκλείοντα τόσην αὐταπάρνησιν, τόσην ἀγάπην ὥστε ὥρμησα καὶ τὸν ἐφίλησα... καὶ τὰ δάκρυά μας ἀνεμίχθησαν ἐπὶ τῆς μορφῆς του.

— Ὤ! τί θὰ γίνωμε, πατέρα;...

— Θὰ ἐργασθῶ, θὰ παλεύσω ἀκόμη· αἴ! τί νὰ πῇς, ἐξηκολούθησε μετὰ πικρίας ἀπεριγράπτου, εἰς τὰ γηρατεῖα οἱ ἄλλοι τελειόνουν τὸ στάδιον των καὶ ξεκουράζονται, κ' ἐγὼ πρέπει ν' ἀρχίσω νέον· ἔτσι τὸ ἤθελε τὸ πεπρωμένον!... ἀλλὰ τί δουλειὰ νὰ κάμω; πρέπει νὰ εὕρω ἓν ἐπάγγελμα ποῦ νὰ μὴν ἔχῃ ἀνάγκην ἀπὸ κεφάλαια.

Ἔκτοτε παρετήρουν ἀγωνωδῶς τὴν μορφὴν τοῦ πατρός μου ὡς οἱ ναυτικοὶ τὴν πυξίδα ἐν καιρῷ τρικυμίας· φεῦ! ἡ πυξὶς ἐδείκνυε ὅτι ἡ τρικυμία δὲν ἔπαυεν ὑπὸ τὸ κρανίον του· ἡ αὐτὴ ὠχρότης, ἡ αὐτὴ στυγνὴ ἀπελπισία... Ἀλλ' αἴφνης, μίαν ἡμέραν, τὸ βλέμμα του ἐφωτίσθη· αἱ παρειαί του ἐχρωματίσθησαν, τὴν νάρκην τῆς ἀποθαρρύνσεως διεδέξατο εἶδός τι πυρετοῦ· ἡμέρας ὅλας δὲν ἐφαίνοντο εἰς τὴν Κρασόσκαλαν, τὴν ἀποβάθραν τῶν οἰνοφόρων πλοίων.

— Ἀντίγραψε αὐτὸ μὲ προσοχὴν καὶ ὅσον εἰμπορεῖς γρήγορα! μοὶ εἶπεν ἑσπέραν τινὰ θέσας πρὸ ἐμοῦ χονδρὸν χειρόγραφον πλῆρες ἀριθμῶν τεταγμένων εἰς στήλας.

Ἀντέγραφον πυρετωδῶς, μέχρι βαθείας νυκτός, μαντεύων ὅτι τὸ μειδίαμα τοῦ πατρός μου, τὸ μέλλον μου, τὸ ψωμὶ τῶν τεσσάρων στομάτων, τὰ ὁποῖα ἐπερίμενον εἰς τὸ χωρίον, ὅλα αὐτὰ εὑρίσκοντο ἐντὸς τῶν καθβαλιστικῶν ἐκείνων ἀριθμῶν, τῶν ὁποίων δὲν ἐνόουν τὴν σημασίαν.

Μετὰ μίαν ἑβδομάδα ἔφερεν εἰς τὸ δωμάτιόν μας λεπτὴν ὀρειχαλκίνην ἄλυσιν διῃρημένην εἰς πολλὰ ἴσα μέρη, καὶ ξύλινον πῆχυν φέροντα ἑντομάς.

— Εἶνε τὰ ἐργαλεῖα τῆς καινούργιας μου δουλειᾶς, μοὶ εἶπε·

Διὰ μιᾶς ἐλύθη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου τὸ περιβάλλον τὸν πατέρα μου μυστήριον· ἐνόησα διατὶ ἐγίνετο ἄφαντος καθ' ἡμέραν : ἐσπούδαζε τὴν νέαν του τέχνην, τὴν *στιμάραν*· ἐνόησα τί ἦτο τὸ πλῆρες ἀριθμῶν βιβλίον, ὕπερ ἀντέγραψα: ἦτο οἰνομετρικὸν εὑρετήριον·

Ἀλλ' ἴσως δὲν εἰξεύρεις τί εἶνε ἡ στιμάρα· εἶνε ἐκτίμησις τῆς ποσότητος τῶν ἐντὸς βαρελίων οἴνων ἀναλόγως τῶν διαστάσεων τῶν βαρελίων· ὁ τρόπος οὗτος δι' οὗ μετρεῖται ὁ οἶνος ἀκριβέστατα ὡς ὑγρὸν σῶμα, ἀνεξαρτήτως τῆς πυκνότητος ἢ ἀραιότητος αὐτοῦ, εἶνε ἐν χρήσει εἰσέτι ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὁ δυστυχὴς πατήρ μου, ἀφοῦ δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ πλέον ἰδικούς του οἴνους, ἀπεφάσισε νὰ ζήσῃ μετρῶν τοὺς ξένους! Ἀλλ' ἐγὼ πρέπει νὰ σοῦ τὸ ὁμολογήσω, δὲν εὐχαριστήθην διόλου ἀπὸ τὸ νέον τοῦτο ἐπάγγελμα· ὁ πατήρ μου ἦτο ἔμπορος, ἦτο εἷς τῶν προυχόντων τοῦ τόπου μας, ἡ γνώμη του ἠκούετο πολὺ εἰς τὸ δεσποτικόν, εἴχομεν σχέσεις μὲ τοὺς ἀρίστους κ' ἐπῆγε νὰ γίνῃ *στιμαράτζης*! μοὶ ἐφάνη ὅτι ἐξευτελίσθημεν διὰ παντός· μὲ κατέλαβεν ἀνόητον αἶσχος. Ὁ πατήρ μου ἐννοήσας τί συνέβαινεν ἐν ἐμοί, μὲ ἠτένισεν ἀσκαρδαμυκτεί· ὡς ν' ἀνέγνων δὲ εἰς τὸ βλέμμα ἐκεῖνο ὅλην τὴν ἡρωϊκὴν θυσίαν μεθ' ἧς μετέβαλε κοινωνικὴν τάξιν, μεθ' ἧς ἐδάμασε ὁλοκλήρου βίου

ἀξιοπρέπειαν, διὰ νὰ μᾶς ζήσῃ, ἔκυψα ἐρυθριῶν τὴν κεφαλήν μου καὶ ἠσθάνθην αἶσχος διὰ τὸ αἶσχος μου...

Ἔφθασεν ἡ ἐπίσημος ἡμέρα· ὁ πατήρ μου ἔλαβε τὴν ἄδειαν, καὶ τὴν ἐπαύριον ἔμελλε νὰ ἀρχίσῃ τὸ νέον του ἐπάγγελμα· αἱ καρδίαι μας ἐκτύπων ἐκ συγκινήσεως.

Τὸν ἀνέμενον τὴν ἑσπέραν φαιδρόν, ἀκτινοβολοῦντα, μακρὸν ἀνακουφίσεως στεναγμὸν ἐκβάλλοντα. Ἦλθε κάτωχρος, καὶ ἐπὶ τῆς μορφῆς του ἐζωγραφεῖτο ἄρρητος ὀδύνη.

— Πατέρα, πατέρα! ἀνέκραξα ἀνατιναχθείς.

— Ἄχ, παιδί μου, παιδί μου... Ἡ τύχη δὲν ἐκουράσθη νὰ μὲ καταδιώκῃ!.. δὲν μὲ παίρνουν νὰ μετρῶ... κανεὶς δὲ μὲ προσκαλεῖ... Ἐκεῖνος ὁ Ἀρτέμης, ὁ στιμάρατζης, μὲ κατηγόρησε ὅτι δὲν ξεύρω διόλου τέχνη, ὅτι ἡ τέχνη δὲν μανθάνεται 'ς τὰ γεροντάματα... ὅλοι ἐπάγωσαν, οὔτε οἱ χωριανοί μας δὲν μὲ φωνάζουν..

Τότε μὲ κατέλαβεν ἀπερίγραπτος ἀγωνία· αἱ ψυχικαὶ δυνάμεις τοῦ πατρός μου εἶχαν τόσον τανυσθῆ ὥστε νῦν ὑπῆρχε φόβος μὴ διαρραγῶσι.

Ἐφοβούμην μὴ ἐξαπλωθῇ ἐκτάδην ἐν τῇ ἐσχάτῃ ταύτῃ μετὰ τῆς τύχης πάλῃ· μυρία ὀπαίσια προαισθήματα ἔσφιγγον τὴν καρδίαν μου· ὅταν ἐβράδυνεν τὴν ἑσπέραν νὰ ἔλθῃ, ἐξηρχόμην εἰς τὴν θύραν, εἰς τὴν ὁδόν, καὶ τὸν ἐπερίμενα.

Παρῆλθον δύο τρεῖς, τέσσαρες τοιαῦται ἡμέραι, ἡμέραι μαῦραι, ἡμέραι φρικώδεις.

Ἀγανάκτησις, ὀργή, μῖσος μὲ κατελάμβανε καθ' ὅλων· τότε πρῶτον ἐνόησα πόσον ἐγωϊστικός, πόσον ἀνηλεὴς εἶνε ὁ κόσμος πρὸς τὴν ὀδύνην τοῦ ἄλλου· ἀλλὰ πρὸ πάντων κατὰ τῶν συμπατριωτῶν μου ἐξανιστάμην· τί ἔβλεπον τὸν πατέρα μου πνιγόμενον, ἔβλεπον ὅτι ἐξηντλήθησαν αἱ δυνάμεις του καὶ δὲν τῷ ἔρριπτον ἐν σχοινίον!..

Εὐτυχῶς αἱ δυνάμεις τοῦ πατρός μου δὲν εἶχον ἐξαντληθῆ· ἦτο κατακεπονημένος, ἐκνευρισμένος, ἀλλὰ τὴν ἡμέραν ἀνελάμβανε τὸ σθένος τῆς ψυχῆς του, ὡς ὁ στρατιώτης τὸ ὅπλον του πρὸς μάχην· ἔτρεχεν εἰς ὅλα τὰ πλοῖα, μετρῶν ἄνευ ἀμοιβῆς, προκαλῶν, προβάλλων στοιχήματα ὅτι ἐμέτρει ἀκριβῶς.

Δὲν θὰ λησμονήσω δὲ ἐφ' ὅσον ζῶ μίαν ἑσπέραν· ἦλθεν αἴφνης εὐκίνητος, ὡς νὰ ἐγένετο νεώτερος κατὰ εἴκοσιν ἔτη, μὲ ὀφθαλμοὺς ἀστραπτοντας· αἱ βυτίδες του ἐγέλων· ἔκφρασις ἀγαλλιάσεως ἐζωγράφει ὅλα τὰ χαρακτηριστικά του· εἶχε κερδίσει δύο μετζίτια· εἶχεν ἐργασίαν αὔριον, μεθαύριον, ὅλην τὴν ἑβδομάδα· τὸν ἐπροτίμων ἤδη εἰς τὴν Κρασόσκαλαν· εἶχε θριαμβεύσει τέλος· εἶχε ἐξασφαλίσει τὸν ἄρτον μας... Εἶχαν τελειώσει τὰ καταφρόνια τῆς ἐνδείας. Ὤ! ὥρμησα εἰς τὴν ἀγκάλην του καὶ ἠνώσαμεν τὰς ψυχάς μας εἰς ἓν μακρόν, μακρὸν δακρύβρεκτον φίλημα!..

Α. Π. Κουρτιαης.

ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΟΥ ΧΑΒΙΑΡΙΟΥ

ἐν Ῥωσίᾳ

Μεταξὺ τῶν ἰχθύων, ὧν ἡ ἁλιεία πλείστα παρέχει ὀφέλη, τὴν πρώτην κατέχει θέσιν τὸ γένος τῶν ὀξυρρύγχων. Ἐκ τούτων παρασκευάζεται ἡ ἰχθυόκολλα καὶ τὸ χαβιάριον. Ὁ ἰχθὺς οὗτος βιοῖ ἐν τῇ Μεσογείῳ καὶ ἐν ταῖς ἡμετέραις θαλάσσαις, σπανίως δὲ καὶ κομίζεται καὶ ἐν τοῖς ἰχθυοπωλείοις, ἰδίως ἐν τοῖς τῆς Κερκύρας, διακρινόμενος κοινῶς ὑπὸ τὸ ὄνομα *Στουριόνι*, ὅπερ εἶνε τὸ λατινικὸν ὄνομα ἑνὸς εἴδους αὐτοῦ, καλουμένου Acipencer sturio. Οἱ ὀξύρρυγχοι διακρίνονται πάντων τῶν λοιπῶν ἰχθύων ἐκ τοῦ σώματος αὐτῶν, ὅπερ εἶνε ἐπίμηκες, πεποικιλμένον ὑπὸ πέντε σειρῶν ὀστεΐνων πλακῶν καθιστωσῶν τοῦτο πεντάγωνον· ἐκ τῆς κεφαλῆς ἐπίσης κεκαλυμμένης ὑπὸ ὀστεΐνων πλακῶν συνηνωμένων πρὸς ἀλλήλας· ἐκ τοῦ νωδοῦ στόματος κειμένου ὑποκάτω καὶ ἐκ τοῦ μακροῦ καὶ ἀκινήτου ῥύγχους αὐτῶν. Μέρος τοῦ ἔτους διαιτῶνται ἐν τῇ θαλάσσῃ, μεθ' ὃ ἀναβαίνουσι τοὺς μεγάλους ποταμοὺς ὅπως τέξωσι. Καθὼς δὲ πάντα τὰ ζῷα τὰ ἐναλλασσόμενα τὰ ἁλμυρὰ πρὸς τὰ γλυκέα ὕδατα, ἔχουσι μεγίστην μυϊκὴν ἰσχύν, διότι συχνότατα παλαίουσι πρὸς ἰσχυρὰ καὶ ταχύτατα ῥεύματα. Οἱ ὀξύρρυγχοι τρέφονται ἐκ σκωλήκων, μαλακίων καὶ ἄλλων λεψάνων ζῴων, ἅτινα ἀνασκαλεύοντες διὰ τοῦ μακροῦ αὐτῶν ῥύγχους ἐκθάπτουσιν ἐκ τῆς ἰλύος τοῦ θαλασσίου βυθοῦ.

Ἡ ἁλιεία τῶν ἰχθύων τούτων εἶνε τὰ μάλιστα ἀνεπτυγμένη ἐν τῇ νοτιοανατολικῇ Ῥωσίᾳ καὶ τῇ δυτικῇ Σιβηρίᾳ. Ὁ φυσιοδίφης Πάλλας, ἀκμάσας περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, γνωρίζει ἡμῖν ὅτι οἱ Κοζάκοι τοῦ Οὐράλου ἁλιεύουσι κατὰ μῆνα Ἰανουάριον τοὺς ὀξυρρύγχους. «Διισχυρίζονται, γράφει ὁ Πάλλας, ὅτι οἱ ἰχθύες οὗτοι κατὰ τὸ φθινόπωρον συνέρχονται εἰς τὰ βαθύτερα μέρη τοῦ ποταμοῦ καὶ ἐν αὐτοῖς διέρχονται τὸν χειμῶνα ἀκίνητοι, καταλαμβανόμενοι ὑπὸ νάρκης τινός. Ἐπειδὴ δὲ ἡ κοίτη τοῦ ποταμοῦ μεταβάλλεται ἕνεκα τῶν πλημμυρῶν τοῦ ἔαρος, αἵτινες παρασύρουσιν ἄμμον καὶ ἰλύν, δὲν δύνανται πάντοτε νὰ γνωρίζωσι τὰ καταφύγια τῶν ἰχθύων. Οἱ θέλοντες νὰ γνωρίσωσι τοῦτο προσέχουσι λίαν εἰς τὰς κινήσεις τῶν ἰχθύων κατὰ τὸ φθινόπωρον, προτοῦ ἀρχίσῃ νὰ πήγνυται ὁ ποταμός. Λέγουσιν ὅτι οἱ ἰχθύες ἐκπηδῶσι καὶ παίζουσιν εὑρισκόμενοι εἰς τὰ μέρη ἅτινα ὡς χειμερινὰ αὐτῶν καταφύγια ἐξέλεξαν.»

Κατὰ τὸν Πάλλαν ἡ ἁλιεία ἐν Σιβηρίᾳ γίνεται διὰ *παραγαδίων*, τῶν γνωστῶν παρ' ἡμῖν ἁλιευτικῶν ὀργάνων, ἅτινα συνίστανται ἐκ μακροῦ σχοινίου φέροντος προσδεδεμένα κατὰ μῆκος ἄλλα μικρότερα ἀγκιστροφόρα.

Ἡ ἁλιεία τοῦ ὀξυρρύγχου ἐν τῷ Οὐράλῃ εἶνε

σπουδαιοτάτη καὶ εἰς ταύτην ἐνασχολοῦνται πλεῖστοι. Λεπτομερείας περὶ τῆς ἁλιείας ταύτης συνέλεξε τελευταίως ὁ Δανιηλέβσκι, ἐξ ὧν παραθέτομεν τὰς ἑξῆς:

«Τὸ κατώτερον μέρος τοῦ Οὐράλου ποταμοῦ ἐπὶ μήκους 600 περίπου βερστίων καὶ μέρος τῆς γειτνιαζούσης αὐτῷ θαλάσσης ἀνήκουσιν εἰς τοὺς Κοζάκους τοῦ Οὐράλου ἀριθμουμένους εἰς 80,000 ψυχάς. Ἡ κτῆσις αὕτη ἱδρύθη πρὸ πλείστου χρόνου καὶ ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως. Κατὰ τὴν ἰδέαν τῶν Κοζάκων, ἅπας ὁ ποταμὸς καὶ τὸ γειτνιάζον αὐτῷ μέρος τῆς θαλάσσης εἶνε κτῆμα ἀδιαίρετον καὶ κοινὸν τοῦ στρατοῦ τοῦ Οὐράλου, δηλ. τῆς ὁμάδος αὐτῶν, κτῆμα δοθὲν αὐτοῖς ὡς ἀντάλλαγμα τῶν στρατιωτικῶν ὑπηρεσιῶν των. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην πᾶσαι αἱ ἁλιεῖαι πρέπει νὰ γίνωνται ἑταιρικῶς κατὰ σχέδιον προδιαγεγραμμένον ἅπαξ καὶ διὰ παντός, ἐνῷ ἐλάχισται μόνον ἐπιφέρονται τροποποιήσεις κατὰ τὰς περιστάσεις. Οἱ κυριώτεροι ὅροι τοῦ σχεδίου τούτου εἶνε α'.) Ἡ κατὰ προτίμησιν συγκέντρωσις τῆς ἁλιείας ἐν τῷ ποταμῷ μᾶλλον ἢ τῇ θαλάσσῃ· β') Ἡ ἐν ὥρᾳ χειμῶνος ἁλιεία· γ') Ἡ κοινὴ ἁλιεία εἰς μέρη ἐκ τῶν προτέρων ὡρισμένα, διότι ἄλλως οἱ δύο προηγούμενοι ὅροι καθίστανται ἀνωφελεῖς.»

«Ὅπως καταδείξωμεν τοὺς τρόπους τῆς τοιαύτης ἁλιείας, εἰς ἣν συμμετέχουσι πολλάκις δέκα χιλιάδες ἄνθρωποι, θὰ περιγράψωμεν τὰς ἰδιορρυθμοτάτας αὐτῶν· τὴν φθινοπωρινὴν διὰ δικτύων ἁλιείαν καὶ τὴν χειμερινὴν δι' ἁρπάγης.»

«Οἱ ἀναβαίνοντες τὸν Οὐράλην ἰχθύες κατὰ τὸ θέρος, δὲν ἐπανακάμπτουσι τὸ αὐτὸ ἔτος εἰς τὴν θάλασσαν, ἀλλ' ὡς ἐβεβαιώθη διὰ πολλῶν παρατηρήσεων μένουσιν ἐν τῷ ποταμῷ ὅπως διαχειμάσωσιν, ἐκτὸς ἂν καταδιωχθῶσιν. Ὅταν τὸ ὕδωρ ἀρχίζῃ νὰ ψύχηται, οἱ ἰχθύες ἀναζητοῦσι τὰ βαθύτερα μέρη γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα *γιατόβε*, καὶ συναθροίζονται εἰς ταῦτα ὅπως διέλθωσι τὸν χειμῶνα ὑπὸ τὸν πάγον. Ὅπως ἐπωφεληθῶσιν ἐκ τῆς συνηθείας ταύτης τῶν ἰχθύων, οἱ Κοζάκοι ἀπαγορεύουσιν οὐ μόνον τὴν ἁλιείαν κατὰ τοὺς τρεῖς θερινοὺς μῆνας καὶ τὸν Σεπτέμβριον, ἀλλὰ καὶ δὲν ἐπιτρέπουσι νὰ μεταβῇ τις διὰ λέμβου εἰς τὸν Οὐράλην, μήτε κἂν νὰ διέλθῃ αὐτὸν εἰμὴ ἐν ἀπολύτῳ ἀνάγκῃ, ὅταν πρόκηται π. χ. νὰ κόψῃ χόρτον ἐκ τῆς δεξιᾶς ὄχθης. Οἱ ἵπποι καὶ τὰ κτήνη δὲν κομίζονται εἰς τὸν ποταμόν· δὲν τολμῶσι νὰ πυροβολήσωσι πλησίον τῶν ὀχθῶν. Ἄλλοτε μάλιστα δὲν ἐπετρέπετο νὰ φωτίσῃ τις καὶ τὰ πρὸς τὸν Οὐράλην βλέποντα δωμάτια τῶν οἰκιῶν. Τὰ ἀτμόπλοια πρέπει νὰ σταματήσωσιν εἰς ἀπόστασίν τινα ἀπὸ τῶν στομίων τοῦ ποταμοῦ, καὶ αὐτὰ δὲ τὰ μικρὰ πλοῖα τὰ διενεργοῦντα τὸ ἐμπόριον τῶν Κοζάκων μετὰ τοῦ Ἀστραχὰν δὲν εἰσέρχονται εἰς τὸν ποταμόν ἀλλὰ προσορμίζονται εἰς μικρόν τινα λιμένα κείμενον βέρστια τινὰ πρὸς δυσμὰς τοῦ στομίου. Οὕτως ὁ Οὐράλης εἶνε ποταμὸς ἀφιερωμένος τῇ ἁλιείᾳ.

«Εἰς ἕκαστον *Στανίτζα*, χωρίον τῶν Κοζάκων, εὑρίσκεται γέρων ὀνομαζόμενος φύλαξ τοῦ Οὐράλου, ὅστις ὀφείλει νὰ παρατηρῇ τὰς κινήσεις τῶν ἰχθύων, ὅπως γνωρίζῃ περίπου ὁπόσοι ἰχθύες συνηθροίσθησαν εἰς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν *γιατόβε*. Τοσαύτη δὲ εἶνε ἡ πεῖρα αὐτῶν, ὥστε ἀναγνωρίζουσιν ἐκ τῶν πηδημάτων τῶν ἰχθύων οὐ μόνον τὸ εἶδος αὐτῶν ἀλλὰ καὶ τὸ φῦλον, ὅπερ σπουδαιότατον· διότι ἡ τιμὴ θηλείας πλήρους ὠῶν εἶνε τριπλασίως μείζων τῆς τοῦ ἄρρενος.»

«Οἱ οὕτω φυλασσόμενοι ἰχθύες μέχρι τοῦ χειμῶνος ἁλιεύονται δὶς καὶ κατὰ δύο τρόπους. Εἰς τὸ κατώτερον μέρος τοῦ Οὐράλου, ἐπὶ μῆκος 280 βερστίων, ἡ ἁλιεία ἄρχεται ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου μηνός. Πάντες οἱ μέλλοντες νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὴν ἁλιείαν ταύτην κατὰ τὴν πρώτην Ὀκτωβρίου ὀφείλουσι νὰ συναθροισθῶσιν εἰς τὸ χωρίον Ἀντονόρσκαγια, ἐξ οὗ αὕτη ἄρχεται. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἁλιέων ἀνέρχεται πολλάκις εἰς 8000 μετὰ 3000 πλοιαρίων. Ἅπασα ἡ ἔκτασις τοῦ ποταμοῦ ἡ προωρισμένη εἰς τὴν ἁλιείαν ταύτην διαιρεῖται εἰς δεκαπέντε τμήματα, εἰς ὧν ἕκαστον καταβαίνοντες τὸν ποταμὸν ἁλιεύουσιν ἐπὶ μίαν ἡμέραν. Ἡ ἁλιεία γίνεται δι' ἐργαλείου καλουμένου *γιάρυκα* (παρεμφεροῦς τῷ ἡμετέρῳ γρύπῳ) συνισταμένου ἐκ δικτυωτοῦ σάκκου συρομένου εἰς τὸ βάθος τοῦ ποταμοῦ ὑπὸ δύο κωπηλατουμένων λέμβων.»

«Ἡ ἁλιεία ἄρχεται ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου, τὸ δὲ τέλος αὐτῆς δὲν ὁρίζεται. Ἐξακολουθεῖ μέχρις οὗ διατρέξωσιν ἅπαν τὸ τμῆμα τὸ προορισθὲν διὰ τὴν ἁλιείαν τῆς ἡμέρας. Πρὸ τῆς ἐνάρξεως αὐτῆς ἄπαντα τὰ πλοιάρια τοποθετοῦνται εἰς γραμμὴν ἐπὶ τῆς ὄχθης, καὶ ῥίπτονται εἰς τὸ ὕδωρ ἀφοῦ δώσῃ τὸ σύνθημα ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἁλιείας. Ὅταν ὅλα τὰ πλοῖα ἄρχωνται πλέοντα, ὁ ἀρχηγὸς ὁδηγεῖ ταῦτα κατὰ στήλας, μὴ ἐπιτρέπων εἰς οὐδὲν νὰ ἐγκαταλίπῃ τὰς τάξεις καὶ πλεύσῃ ταχύτερον. Ἅμα τὰ πλοῖα πλησιάσωσι τὴν *γιατόβε*, ὁ ἀρχηγὸς δίδει σύνθημα καὶ πάντες σπεύδουσι ποῖοι ταχύτερον νὰ φθάσωσι τὸ μέρος τῆς ἁλιείας. Μετὰ τοσαύτης δὲ δυνάμεως κωπηλατοῦσιν, ὥστε συχνότατα ἰσχυροὶ καὶ ῥωμαλέοι ἄνδρες καταπίπτουσιν ἄπνοες καταβαλλόμενοι ἐκ τοῦ κόπου. Σκοπὸς δὲ τῆς τοιαύτης πάλης αὐτῶν, δὲν εἶνε μόνον νὰ προπεράσωσι τοὺς συντρόφους των, ἀλλ' ὅπως πρῶτοι φθάσωσιν εἰς τὴν *γιατόβε*, ἐν ᾗ οἱ ἰχθύες κεῖνται συσσωρευμένοι.»

«Ἡ ἁλιεία αὕτη ἢ λεμβοδρομία καλεῖται *κτύπος*. Μετὰ τὴν ἁλιείαν τῶν πλειοτέρων ἰχθύων ἀνασύρουσι τοὺς γρύπους εἰς τὸ πλοῖον καὶ κατὰ σειρὰν πάλιν καὶ κατὰ τὴν προτέραν τάξιν διευθύνονται εἰς ἄλλην *γιατόβε* ἀναγομένην εἰς τὸ τμῆμα τῆς ἡμερησίας ἁλιείας.»

«Ἐν δὲ τῷ ἀνωτέρῳ μέρει τοῦ Οὐράλου μέχρι τῆς πόλεως *Οὐράλσκ* πρωτευούσης τῶν Κοζάκων, εἰς διάστημα 220 βερστίων ἡ ἁλιεία γίνεται κατὰ τὸν χειμῶνα ὅτε ὁ ποταμὸς καλύπτεται ὑπὸ πάγων.»

«Τὸ διάστημα διαιρεῖται εἰς τμήματα προωρισμένα διὰ τὴν ἁλιείαν τῆς ἡμέρας. Ἁλιεύουσι δὲ μόνον εἰς τὰς *γιατόβε* καὶ μόνον διὰ τῆς *ἁρπάγης*. Ἡ ἁρπάγη φέρεται ἐπὶ κοντοῦ μήκους πολλάκις 9 πήχεων. Ὅπως δὲ μὴ τὸ ῥεῦμα παρεκκλίνῃ, τὴν ἁρπάγην τῆς καθέτου διευθύνσεως, ἄνωθεν ταύτης προσδένουσι βάρος ἐκ μολύβδου ἢ χυτοῦ σιδήρου.»

«Κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν ἡμέραν, οὐχὶ ὅμως πρὸ τῆς 10 ὥρας τῆς πρωΐας, ὅπως ὅλοι προφθάσωσι νὰ συναθροισθῶσι, διότι πολλοὶ ἕνεκα τοῦ ψύχους διανυκτερεύουσιν εἰς τὰ χωρία καὶ τὰ οἰκήματα τῶν πέριξ, τὰ ἕλκηθρα τῶν ἁλιέων συναθροίζονται καὶ τάσσονται ἐπὶ τῆς ὄχθης ἀπέναντι τῆς *γιατόβε*. Καθ' ὅλην τὴν προετοιμασίαν ταύτην ἄκρα τηρεῖται σιγή, ὅπως μὴ ταράξωσι τοὺς νεναρκωμένους ἰχθῦς. Ἐκπυροκρότησις πυροβόλου χρησιμεύει ὡς σύνθημα, καὶ ἀμέσως πάντες πηδῶσιν ἐπὶ τοῦ πάγου, ὅπως τὸ ταχύτερον καταλάβωσι τὰς θέσεις, καὶ διατρυπήσωσι τὸν πάγον ὅπως ἐμβάλωσι τὰς ἁρπάγας αὐτῶν. Μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἡ θέσις ὑπὸ τὴν ὁποίαν εὑρίσκεται ἡ *γιατόβε* φέρει πληθὺν ὀπῶν ὡς κόσκινον. Ἕκαστος ἐν τῇ ὀπῇ βυθίζει τὴν ἁρπάγην, τὴν ἀνεγείρει καὶ τὴν καταβυθίζει βραδέως. Οἱ ἰχθύες ἐν ἀρχῇ ἀκίνητοι ἐν τῷ βυθῷ, ταρασσόμενοι ὑπὸ τοῦ θορύβου, ἄρχονται κινούμενοι βραδέως ὅπως διασπαρῶσι, καὶ οὕτω κατ' ἀνάγκην συλλαμβάνονται διὰ τῶν ἁρπαγῶν, αἵτινες πυκνὸν σχηματίζουσι δάσος ἐν τῷ ὕδατι, διότι εἰς διάστημα ἑνὸς βερστίου εὑρίσκονται πλείονες τῶν δεκακισχιλίων ἁρπαγῶν.»

«Κατὰ τὴν ἁλιείαν ταύτην οἱ ἰχθύες μόνοι ἐμπήγνυνται. Ὅταν ὁ ἁλιεὺς αἰσθάνεται ὅτι ὁ ἰχθὺς συνελήφθη ὑπὸ τῆς ἁρπάγης, ἀνασύρει ταύτην βραδέως μετὰ τοῦ ἰχθύος, ὅπερ δὲν εἶνε δύσκολον, πολλάκις ὅμως συλλαμβάνουσι μεγίστους ἰχθῦς, 20 καὶ 50 φουντίων, οὓς οὐ μόνον εἰς ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ ἐξαγάγῃ τοῦ ὕδατος, ἀλλὰ μήτε χωροῦσιν εἰς τὴν ὀπὴν τοῦ πάγου.» Ὁ εὐτυχὴς ἁλιεὺς καλεῖ τὸν βοηθόν του ἢ ἄλλον τινὰ τῆς ὁμάδος του, διότι οἱ ἁλιεῖς οὐ μόνον ὅπως ἀλληλοβοηθῶνται ἀλλὰ συγχρόνως ὅπως συμμερίζωνται τὴν τύχην τῆς ἁλιείας σχηματίζουσι μικρὰς ὁμάδας 10—15 ἀτόμων.»

«Ἐπειδὴ ἡ ἁλιεία πανταχοῦ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ εἶναι ἐπιτυχής, πάντες τρέχουσιν εἰς τὸ μέρος εἰς ὃ φαίνεται ἄφθονος, ἐγκαταλείποντες τὰς ὀπάς των καὶ διατρυπῶντες ἑτέρας, ὥστε οἱ ἁλιεῖς εὑρίσκονται ἐν διηνεκεῖ κινήσει. Τοσαύτη δὲ εἶνε ἡ ταραχή, καὶ ὁ πάγος τοσαύτας φέρει ὀπάς, ὥστε πολλάκις μεθ' ὅλον τὸ πάχος αὐτοῦ ὑποχωρεῖ καὶ καλύπτεται ὑφ' ὕδατος ἐρυθραινομένου ὑπὸ τοῦ αἵματος τῶν ἰχθύων. Ἐπὶ τῆς ὄχθης ἀκολουθεῖ ἄλλη σκηνὴ πωλήσεως καὶ ἀγορᾶς, καὶ ἐπὶ τόπου παρασκευάζεται τὸ χαβιάριον. Ἅμα ἁλιευθῶσιν ὅλοι οἱ ἰχθύες ἢ οἱ περισσότεροι τῆς *γιατόβε*, οἱ ἁλιεῖς ἐγκαταλείπουσι τὸν πάγον καὶ μεταβαίνουσιν εἰς ἄλλην *γιατόβε*. Ὑπάρχουσι δύο ἢ τρεῖς εἰς τὸ τμῆμα τῆς ἡμερησίας ἁλιείας. αὐστηρῶς ὅμως ἀπαγορεύεται νὰ ὑπερβῶσι τὰ ὅρια ταῦτα.

«Ἡ διὰ τῆς ἁρπάγης ἁλιεία εἶνε ἡ τὰ μάλιστα ἀρεστὴ τοῖς Κοζάκοις, διότι καὶ ὁ πτωχότατος δύναται νὰ ἁλιεύσῃ διὰ ταύτης, ἐπειδὴ δὲν ἀπαιτεῖ ἄλλο τι πλὴν μιᾶς ἁρπάγης, ἑνὸς ἐλκήθρου, συρομένου ὑφ' ἑνὸς ἵππου, καὶ ἐπειδὴ κυρίως ἡ ἁλιεία αὕτη εἶνε μᾶλλον τυχηρά, εἶνε εἶδος λαχείου καθ' ὃ δύναταί τις νὰ κερδίσῃ πολλάκις εἰς ἓν τέταρτον τῆς ὥρας ἑκατοντάδα ῥουβλίων.»

— Ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ῥωσίᾳ κατὰ τρεῖς τρόπους διατηροῦσι τοὺς ἰχθῦς, πεπηγότας, ἁλιπάστους, ἁλιπάστους ἐν ἀρχῇ καὶ μετὰ ταῦτα ἀπεξηραμένους. Ἡ πρώτη μέθοδος εἶνε καὶ προτιμοτέρα, καθ' ὅσον ὁ πεπηγὼς ὀξύρρυγχος διατηρεῖ πάσας τὰς ἰδιότητας αὐτοῦ καὶ πωλεῖται ὅσον καὶ ὁ νωπός. Οἱ ἐκ τοῦ Οὐράλου μόνον ἐξαγόμενοι ἰχθύες ἀποφέρουσι κατ' ἔτος οἱ μὲν πεπηγότες 525,000 ῥούβλια, οἱ δὲ ἁλίπαστοι 675,000.—

Μέγας ἀριθμὸς ὀξυρρύγχων παρασκευάζεται κατὰ τρόπον ὅλως ἴδιον, γνωστὸν ἐν Ῥωσίᾳ ὑπὸ τὸνομα *Μπαλὸκ*. Κατ' αὐτὸν οἱ ἰχθύες ἁλατίζονται καὶ μετὰ ταῦτα ἀποξηραίνονται εἰς τὸν ἀέρα. Ἐπειδὴ δὲ μόνον ἐν Ῥωσίᾳ παρασκευάζεται τὸ *Μπαλὸκ*, ἐρανιζόμεθα ἐκ τοῦ αὐτοῦ Δανιηλέβσκι τὰς ἀκολούθους πληροφορίας:

«Μόνον κατὰ τὸ ἔαρ παρασκευάζεται τὸ *μπαλὸκ*, προτοῦ ἀρχίσωσιν αἱ θερμαὶ ἡμέραι, καὶ διότι ἀργότερον εἶνε ἀνάγκη νὰ μεταχειρισθῶσι μεγάλην ποσότητα ἅλατος, ὅπως διατηρηθῶσι καλῶς οἱ ἰχθύες. Οἱ κατὰ μάρτιον παρασκευαζόμενοι ἰχθύες θεωροῦνται οἱ ἄριστοι. Ἐκλέγουσι τοὺς μεγαλειτέρους ἰχθῦς, ὧν ἀφαιροῦσι τὴν κεφαλήν, τὴν οὐρὰν, τὴν κοιλίαν καὶ τὰ πλάγια τοῦ σώματος, ἐγκαταλείποντες μόνον τὰ νῶτα, ἅτινα καλοῦσι *Μπαλὸκ* δηλαδὴ ἰχθύν, διότι τοῦτο σημαίνει ἡ λέξις ἐν τῇ ταταρικῇ. Τὰ νῶτα τίθενται εἰς ἀγγεῖα ἢ εἰς ξύλινα κιβώτια πλήρη ἅλατος μετὰ προσοχῆς, οὕτως ὥστε νὰ μὴ ἐγγίζωσι μήτε πρὸς τὰ τοιχώματα τοῦ κιβωτίου μήτε πρὸς ἀλλήλους οἱ ἰχθύες, ἄλλως ἀμέσως θὰ κατεστρέφοντο. Ἐγκαταλείπονται οὕτως ἐν τῷ ἅλατι 12—15 ἡμέρας, ὅταν αἱ

ἡμέραι εἶνε θερμαί, προσθέτουσι δ' ἐν τῷ ἅλατι καὶ νίτρον ὅπως ὁ ἰχθὺς λάβῃ ἐρυθρόν τι χρῶμα. Πολλάκις μάλιστα διὰ τὰς καλλιτέρας ποιότητας προσθέτουσι πέπερι, φύλλα δάφνης καὶ ἄλλα ἀρώματα. Ὅταν οἱ ἰχθύες διαποτισθῶσιν ὑπὸ τοῦ ἅλατος, ἐξάγονται τῶν κιβωτίων καὶ ῥίπτονται ἐπὶ δύο ἢ καὶ τρεῖς ἡμέρας εἰς γλυκὺ ὕδωρ, ἢ εἰς ὑφάλμυρον τῆς Ἀζοφικῆς, ὅπερ μάλιστα προτιμᾶται. Μετὰ ταῦτα ἐξαγόμενοι τοῦ ὕδατος κρεμῶνται ἵνα ξηρανθῶσι. Κατ' ἀρχὰς ἀφίενται ἐκτεθειμένοι εἰς τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου, μετὰ ταῦτα μεταφέρονται εἰς ὑπόστεγον δι' οὗ εὐκόλως διέρχεται ὁ ἀήρ. Ἐκεῖ μένουσιν ἐκτεθειμένοι οἱ ἰχθύες ἕνα μῆνα πολλάκις καὶ ἓξ ἑβδομάδας, κατὰ τὰς καιρικὰς περιστάσεις. Σημεῖον δὲ τῆς ἐπιτυχίας τῆς ἀποξηράνσεως εἶνε εὐρὺ καλύπτων τοὺς ἰχθῦς. Ἐὰν δὲν σχηματισθῇ εὐρύ, σημαίνει ὅτι τὸ *μπαλὶκ* εἶνε ὑπεραλατισμένον.»

«Τὸ καλλίτερον *μπαλὶκ* (ξυρρύχι ἑλληνιστὶ) ἔχει χρῶμα ὀφνὸν χρυσόχρουν, καὶ ὄζει ὡς νωπὸς σικυός (ἀγγοῦρι). Πωλεῖται μέχρι 2 ῥουβλίων ἡ ὀκᾶ.»

Ἐκ τῶν ὠῶν τῶν ὀξυρρύγχων παρασκευάζεται τὸ χαβιάριον. Ἐν Ῥωσίᾳ παρασκευάζεται δύο εἴδων χαβιάρεσν, τὸ *ῥευστὸν* καὶ τὸ *στερεόν*. Κατὰ τὸν Δανιηλέβσκι «θέτουσι τὸ ἐκ τοῦ ἰχθύος ἀφαιρεθὲν χαβιάριον, οὗτινος τὸ μέλαν ἢ βαθύφαιον χρῶμα εἶνε τὸ φυσικὸν τῶν ὠῶν, εἰς κόσκινον πυκνόν, διὰ τῶν ὀπῶν τοῦ ὁποίου οἱ κόκκοι τοῦ χαβιαρίου δύνανται νὰ διέλθωσιν εὐκόλως. Ἐξαπλοῦται ἐπὶ τοῦ κοσκίνου τὸ χαβιάριον καὶ πιέζεται διὰ τῶν χειρῶν. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου οἱ κόκκοι ἀποχωρίζονται τῶν μεμβρανῶν τῆς ὠοθήκης καὶ διερχόμενοι διὰ τῶν ὀπῶν τοῦ κοσκίνου πίπτουσιν εἰς ξύλινον ἀγγεῖον, ἐνῷ αἱ ἶνες τῆς ὠοθήκης παραμένουσιν ἐν τῷ κοσκίνῳ.»

«Ὅταν θέλωσι νὰ παρασκευάσωσι ῥευστὸν χαβιάριον, θέτουσιν εἰς τὸ ἀγγεῖον εἰς ὃ πίπτουσιν οἱ κόκκοι τοῦ χαβιαρίου ἅλας λεπτὸν ἀρίστης ποιότητος. Ὅταν ἀναμιγνύωσι τὸ χαβιάριον μετὰ τοῦ ἅλατος, κατ' ἀρχὰς αἰσθάνονται τοῦτο διὰ τῆς ἁφῆς ὡς ζύμην τινὰ ὁμογενῆ καὶ ὑγρά· μετ' ὀλίγον ὅμως οἱ κόκκοι διαποτιζόμενοι ὑπὸ τοῦ ἅλατος σκληρύνονται καὶ νομίζει τις ὅτι ἀναμιγνύει σωρείας μαργαριτῶν. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἐπέτυχε τὸ χαβιάριον. Τότε μεταγγίζεται εἰς κάδους κατεσκευασμένους ἐκ ξύλου φιλύρας, διότι οὗτοι μόνοι δὲν δίδουσι δυσάρεστον γεῦσιν εἰς τὸ χαβιάριον.»

«Ἂν θέλωσι νὰ παρασκευάσωσι στερεὸν χαβιάριον, χύνουσιν εἰς τὸ ἀγγεῖον τὸ περιέχον τοὺς κόκκους τοῦ χαβιαρίου διάλυσιν ἅλατος, οὗτινος ἡ πυκνότης εἶνε ἀνάλογος τῆς ἐποχῆς τοῦ ἔτους. Ὅπως δ' ἕκαστος κόκκος διαποτίζεται καλῶς ὑπὸ τοῦ ἅλατος, ἀνακινεῖται διαρκῶς καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν ἡ ἅλμη, μεθ' ὃ χύνουσιν ἅπασαν τὴν μάζαν εἰς τρίχινον κόσκινον. Ἀφοῦ δὲ τὸ ὑγρὸν ἐκχυθῇ, θέτουσι τὸ χαβιάριον εἰς ψιαθίνους μικροὺς σάκκους. Τοὺς σάκκους τούτους πιέζουσι διὰ πιεστηρίου ὅπως ἐξαγάγωσι τὸ ὑπερβάλλον τῆς ἅλμης, καὶ σχηματίζει τὸ χαβιάριον μάζαν συμπεπυκνωμένην. Ἀναμφιλέκτως ἡ πίεσις αὕτη θραύει καὶ πολλοὺς κόκκους χαβιαρίου· ἕνεκα τούτου τὸ στερεὸν χαβιάριον δὲν εἶνε τόσῳ καλὸν ὅσῳ τὸ ῥευστόν. Ἐξάγεται τὸ ἐν τοῖς σάκκοις πιεσθὲν χαβιάριον, καὶ δι' αὐτοῦ πληροῦσι κάδους· πάντες οἱ κάδοι ἐπωτερικῶς φέρουσιν ὕφασμα λινόν.

«Ἡ καλλιτέρα ποιότης τοῦ πεπιεσμένου χαβιαρίου, δηλαδὴ ἡ ἧττον ἁλατισμένη καὶ ὀλιγώτερον πεπιεσμένη, τίθεται εἰς μακροὺς καὶ στενοὺς σάκκους ὁμοιάζοντας πρὸς μεγάλους ἁλάντας. Πληροῦσιν ἐπίσης καὶ κιβωτίδια λευκοσιδήρου, ἅτινα κλείουσιν ἀεροστεγῶς. Τὸ χαβιάριον οὕτω παρεσκευασμένον δύναται νὰ διατηρηθῇ ἐπὶ πλεῖστον χρόνον. Τὸ χαβιάριον εἶνε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον παχὺ κατὰ τὴν ποιότητα τῶν ἰχθύων καὶ τὴν ἐποχὴν τῆς ἁλιείας. Ὅταν νομίζωσιν ὅτι δὲν εἶνε ἀρκετὰ παχύ, ῥίπτουσιν εἰς τὸν κάδον ὀλίγον λίπος ἰχθύος, ὅπερ παρασκευάζουσι πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀναλύοντες τὰ σπλάγχνα τῶν ὀξυρρύγχων. Εἰς τὸ χαβιάριον προσθέτουσι πολλάκις καὶ ἔλαιον ἐλαίας. Τὸ ῥευστὸν χαβιάριον πωλεῖται ἀκριβότερον τοῦ στερεοῦ. Τὸ καλλίτερον χαβιάριον παρασκευάζεται εἰς τὸ Ἀστραχάν.»

Νικολ. Χρ. Αποστολιδης.

ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΙΣ

(Κατὰ τὸν Campoamor)

Σὰν ἦρθ' ἡ ὥρα ἡ ὑστερνὴ κ' εἶν' ἡ ζωή μου 'λίγη,
Πρὶν σφαλισθοῦν τὰ χείλη μου, πρὶν ἡ ψυχή μου φύγῃ
Καὶ πάῃ ἐκεῖ ποῦ θὰ κριθῇ ἀπ' τὸν Κριτὴ τοῦ κόσμου,
Ἐτὰ λόγια αὐτὰ ποῦ θὲ νὰ 'πῶ γενοῦ πνευματικός μου!

Ὅσοι μοῦ κάνανε κακὰ κι' ὅσους μισοῦσα ὡς τώρα
Ὅλους μὲ μιᾶς τοὺς συχωρνῶ 'ς τὴν ὑστερνή μου ὥρα·
Μόνον 'ς ἐσὲ τὴν ἄπανη, ποὖχα ἀγαπήσῃ τόσο,
Μόνον 'ς ἐσὲ συχώρεσι ποτὲ δὲν θὲ νὰ δώσω!

Γεωργιος Δροσινης

Ὁ καθηγητὴς κ. Κ. γελᾷ μόνος του εἰς τὸν δρόμον.

«Μπᾶ, μόνος σου γελᾷς, κ. Κ.; ἐρωτᾷ παρατυχὼν φίλος του.

—Ξεύρετε, πρὸ ὀλίγου ἐκατάλαβα μίαν ἀστειότητα, ποῦ ἄκουσα χθές.

«Καὶ ἔχεις λόγους νὰ πιστεύῃς πῶς ἡ γυναῖκά μου ἀγαπᾷ ἄλλον περισσότερον ἀπὸ ἐμέ;

—Βεβαιότατα.

—Τί λέγεις! ποῖον;

—Τὸν ἑαυτόν της.»

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1886.—348